

**DE TWEELINGBROEDERS
GIJS EN BART,**

OF

EEN WONDER VAN GODS GENADE

"Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat". Romeinen 9 : 13.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2010

INHOUD

1. Geen verschil
2. De Rechter van hemel en aarde
3. Een gelukkige val
4. Voor de krijgsraad
5. Ingekwartierd bij Gods volk
6. Het Bijbeltje van een stervende
7. “Alle instrument, dat tegen u bereid wordt, zal niet gelukken”
8. Een belofte ingelost
9. De trommelslager leert Gods Woord lezen
10. “Vertrek, ga uit van hier”
11. Uit alle nood gered
12. Vriend en broeder
13. “De zangers, de speellieden en de trommelende maagden”.

1. Geen verschil

In het laatst der zeventiende eeuw leefde er in het stadje H. in Zuid-Holland in een achterbuurt een arme weduwe. Haar familienaam kunnen wij niet noemen. Zij was overal bekend onder de naam van "*de sulfervrouw*". Hoe ze aan die naam kwam?

Men weet, dat er in die dagen nog geen lucifers waren, maar dat in geen enkel huisgezin de zwavelstok ontbrak, die destijds nog veelal met het oud- Hollands woord "solferpriem" werd aangeduid. En deze solferpriemen te vervaardigen en dan langs de huizen te verkopen, leverde haar een schrale bete, welke ze met haar enig kind trouw deelde. Het waren benauwde dagen voor de oude vrouw, wanneer ze de hennepstengels moest zwavelen, en menig kuchje en menig zuchtje werd er dan van haar gehoord. Ze was arm maar eerlijk, en zei weleens: "Liever dood dan een duit schuld te maken." De arme ziel had er niet het minste besef van, wat er na de dood volgde. Zij was als het veulen van een woudezel opgevoed en heeft die weg tot aan haar einde toe bewandeld.

Haar kind, haar Neeltje, was haar oogappel, haar afgod. En geen wonder, want het was een beeldschoon kind, en bij verdere ontwikkeling kwam dat nog meer uit. Daarbij bezat ze een uitnemende liefalligheid, die haar voor menige jongeling bekoorlijk maakte, zodat zij al spoedig vele begerige ogen op haar gevestigd zag, hetwelk voor haar moeder een grote vreugde was, daar het mens niet begreep, dat haar kind juist daardoor naar de afgrond kon worden gevoerd.

Het beeldschone meisje moest al spoedig mee aan de arbeid, hoewel haar moeder niet wilde, dat zij haar aan het sulferbranden hielp, omdat zij vreesde, dat dit haar schoonheid zou doen verminderen. Aan leren werd niet gedacht. Zij moest mede haar kost verdienen en ging dan ook elke morgen met een vracht zwavelstokken de deur uit; en wanneer ze dan heenging, lag haar moeder over de onderdeur, haar kind met welgevallen nastarende, totdat zij haar uit het oog verloor.

Dit gewaande geluk duurde echter niet lang. Op tweeëntwintigjarige leeftijd was Neeltje getrouwd met een man, die een zeer losbandig leven leidde en haar verliet toen zij moeder stond te worden. Zij keerde daarop naar haar ouderhuis terug. De oude sulfervrouw werd nu de beul van haar afgod; zij kon het niet verkroppen, dat haar kind haar die last aan deed, en dikwijls vloeiden haar lippen over van verwensingen.

Neeltje werd moeder en schonk het leven aan twee zonen, hoewel zij haar eigen leven er bij moest inschieten. Radeloos en als in wanhoop stond de oude vrouw bij het lijk van haar kind, terwijl zij zich belast zag met de zorg van twee kinderen, die bij de geboorte met de moeder de moedermelk moesten missen. Het waren twee stevige jongens, rechte Ezau's, want beiden kwamen harig ter wereld.

De oude vrouw schikte zich ten slotte in haar lot, en zo goed en zo kwaad als ze kon, bracht ze de kinderen groot, die, toen ze groter werden, wel schoon van aanzien waren, maar beiden de rechte Ezau's aard openbaarden. Zij werden een schrik voor de burens en een last voor hun stadgenoten. En het was wel te verwonderen, dat zij geen kennis met de justitie maakten, daar de één al bekwamer was dan de ander, om allerlei ongerechtigheden te bedrieven, zijnde het hun enige lust om kwaad te doen.

Het was een verlossing, toen ze beiden op zestienjarige leeftijd als tamboers bij het leger werden ingelijfd. Niet minder was het voor de oude vrouw een verlossing, toen ze de beide woudezels kwijt was, hoewel ze het niet lang overleefde. De sulfervrouw

ging de weg van alle vlees, onbeweend, en was weldra vergeten. Haar leven was vol ellende, haar sterven niet minder.

Hoe doelloos zouden we zeggen, was het leven van deze vrouw, en niet minder dat van haar kind. Wat al duisters is er in de handelingen Gods. Waarvoor, zouden we vragen, hebben die mensen op aarde geleefd? Het was nochtans in Gods eeuwige raad bepaald, en hoewel wij slechts zien wat voor ogen is, zo gaat de Heere echter Zijn eigen weg en blijkt het, dat Zijn wegen niet zijn als onze wegen en Zijn gedachten niet als onze gedachten.

Die beide woudezels moesten ter wereld komen, en de vorst der duisternis nam ze in zijn bezit, waarop hij dan ook recht had, zoals op ieder mens, daar wij hem allen in Adam vrij- en moedwillig zijn toegevallen. Maar hoewel de duivel een sterke held is, zo is er nochtans Eén, Die sterker is dan hij; en wanneer Deze aankomt met besprenkelde klederen van Bozra, Die rood is aan Zijn gewaad als iemand, Die de wijnpers treedt, dan moge de helse leeuw brullen en briesen, hij moet zijn prooi loslaten, omdat de Heere Jezus van eeuwigheid reeds deze tot Zijn eigendom had, die Hij met Zijn bloed gekocht heeft, en de duivel heeft toegelaten hem voor een tijdlang te bezitten.

2. De Rechter van hemel en aarde

Zo gingen dan de beide broeders, die iets bijzonders hadden, dat zelden voorkomt, de wijde wereld in. Ze waren, zoals wij weten, tweelingen en leken op elkaar als twee druppels water. Ze hadden beiden schone, welgevormde gelaatstrekken, zwart krullend haar en een paar donker bruine ogen, die woest in de oogkassen rolden en een minder aangename uitdrukking aan hun gezicht gaven. Deze buitengewone gelijkheid wekte zelfs ieders bewondering, en toen zij zich aan de keuring moesten onderwerpen, trok dit zo de aandacht, dat zij tegelijk gekeurd werden. De officier van gezondheid moest constateren, dat zij over het hele lichaam volkomen op elkaar leken, maar dat **Gijs** op zijn borst een moedervlek had, ter grootte van een dubbeltje die bij **Bart** niet gevonden werd.

Deze sterke gelijkenis was niet zelden oorzaak, dat er verwarring ontstond, terwijl zij haar niet zelden dienstbaar maakten, om de één of andere grap uit te halen, die echter niet altijd even onschuldig was.

Wanneer zij op latere leeftijd van hun ontmoetingen verhaalden, dan kwamen die zaken ook weleens te berde. Zo herinneren wij ons, dat Gijs ons meedeelde hoe ze in een stad in Frankrijk het middagmaal wensten te houden, terwijl hun geld niet toereikend was, om voor beiden een maaltijd te doen aanrichten. Gijs ging in een koffiehuis en zette zich aan tafel. Toen hij goed verzadigd was, kwam er een jongen in de zaal, die zei dat hij door een officier buiten werd geroepen. Hij stond op, liet zijn shake¹ achter en verwijderde zich een ogenblik, waarna Bart blootshoofds binnenkwam en zich aan tafel zette. Beiden aten totdat zij verzadigd waren, zonder dat de hospes het bedrog merkte, alleen zei hij dat die tamboer een buitengewoon grote maag scheen te hebben.

Maar al leken ze ook sprekend op elkaar, ze waren het daarom niet altijd eens, zo zelfs, dat er soms een hevig plukharen op volgde, hetwelk niet zelden met bebloede gezichten eindigde. In één woord: het waren een paar woestelingen die van God of Zijn gebod niets wisten dan alleen, dat ze die Naam vreselijk misbruikten, hetwelk met allerlei ongebondenheid en goddeloosheid vergezeld ging.

¹ militair hoofddeksel met klep

Men zou zeggen: de geschiedenis van deze twee broeders heeft niets uitlokkends. En wij zouden dat gewis moeten toestemmen, indien wij niet wisten hoe de Heere zich in de grootste en snoodste der zondaren wil verheerlijken, hetwelk uit het vervolg van deze geschiedenis zal blijken.

Wij zullen in korte trekken iets van hun levensloop mededelen, waaruit blijken zal hoe de Heere God ook de goddelozen beschermt en bewaart.

De beide broeders werden dan ingelijfd bij het Franse leger en waren deelgenoten aan de voor Napoleon noodlottige, maar voor geheel Europa gezegende tocht naar Moskou. Wanneer die snaar in latere tijd even werd aangeroerd, dan waren hun monden vervuld van de bloedige en jammerlijke tonelen, die ze daar hadden gezien, waar duizenden kloeke jongelingen, ook van onze natie, het leven hebben gelaten.

Toen het leger van Napoleon tot Moskou was genaderd en daar niets voor hen te vinden was dan een vuurzee (de Russen hadden, zoals we weten, de stad in brand gestoken) werd het Franse leger door hun vijanden vervolgd; ieder die kon, haastte zich om te ontvluchten. Ook Gijs en Bart wierpen alles af wat hen hinderde, en door de besneeuwde vlakten ijlden zij zo snel mogelijk voort, tot ze gekomen waren aan de oever van de Beresina. Toen konden ze van vermoeidheid niet verder en trachtten zich te verschuilen onder de brug, die over die rivier ligt. Maar het duurde niet lang, of de Russen kregen hen in het oog; zij werden krijgsgevangen gemaakt, en hun juiste gelijkenis was oorzaak in 's Heeren hand, dat hun leven werd gespaard niet alleen, maar ook dat hun krijgsgevangenschap lichter was dan van anderen hunner lotgenoten. Nochtans waren ze niet op hun gemak in het barre Noorden, en de middelen werden beraamd om te ontvluchten, hetwelk hun ook lukte, hoewel met vele gevaren vergezeld. De Heere had hen bewaard, maar ze erkenden het niet, omdat zij Hem niet kenden.

Zo kwamen ze na vele vermoeienissen in hun vaderland aan, waar ze zich alweer spoedig bij het leger lieten aannemen.

Wij zullen hen op die verschillende tochten niet volgen, maar delen mee, hoe ze bij de slag van Waterloo zich in het leger bevonden. Had het dodend lood hen al zo menigmaal gespaard, terwijl

zij ter linker- en ter rechterhand duizenden hadden zien vallen, hier werd Bart getroffen door een kogel in zijn been. Zijn lichaam was geraakt, maar zijn hart bleef als een steen, en onder de hevigste lasteringen werd hij naar de ambulance vervoerd, waar de kogel, die in het dik van het been was blijven zitten, gemakkelijk kon worden uitgesneden, zodat hij weldra het veldhospitaal genezen kon verlaten.

Ook Gijs was getroffen. Een kogel was hem rakelings langs het hoofd gegaan en had zijn rechteroor meegenomen. Toen één van zijn makkers het zag, zei hij: "Zo, maat! daar was je haast om zeep geweest."

Gijs antwoordde niet, maar was stil en in zichzelf gekeerd; de gedachte kwam voor de eerste keer bij hem op, wat er toch wel op de dood zou volgen. Ook hij werd naar het veldhospitaal vervoerd, maar daar zijn wond van weinig betekenis was, werd hem nu en dan eens de vrijheid vergund om zich in de buitenlucht te begeven.

Zo was het dan op zekere namiddag, dat hij bij een armoedig huisje zich bevond, waar hij binnentrad, met verzoek een weinig drinken te mogen hebben.

De oude bewoonster voldeed op vriendelijke wijze aan zijn verzoek en vroeg hem naar zijn wond. Gijs deelde haar alles nauwkeurig mee, waarop het oude vrouwtje zei: "Wel, jongen! dan heeft de Heere nog geen lust in uw dood gehad, want als de kogel je in het hoofd had getroffen, dan zou je zo eensklaps voor de Rechter van hemel en aarde zijn verschenen."

Gijs antwoordde niet, maar alsof hij met koud water overgoten was, zo rilde hij over zijn hele lichaam; een nooit gekende onrust maakte zich van hem meester, en telkens weerklonken in zijn binnenste de woorden van de oude vrouw: *"De Rechter van hemel en aarde! De Rechter van hemel en aarde!"*

3. Een gelukkige val

Er was verschil gekomen tussen de beide broeders. Bart was en bleef dezelfde goddeloze zondaar, terwijl Gijs indrukken had ontvangen, die bij zijn broeder niet gevonden werden. Hij zocht zoveel hij kon de eenzaamheid, en wat daar dan plaats had, kon hij zelf het best meedelen, zowel als de weg, die de Heere met hem gehouden had. *Daarom zullen wij van heden af hem zelf laten spreken, zoals wij de woorden en de zaken uit zijn mond hebben vernomen.*

De woorden van die vrouw en de gedachten aan dood en eeuwigheid hadden een onrust in mij verwekt, die ik te voren nooit gekend had. Tegen niemand kon ik er een woord van spreken, en als ik die snaar bij mijn broeder aanroerde, beantwoordde hij dat met vloeken en schelden. Om die reden ging ik, zoveel ik kon, het bos of het veld in en zat daar dan neder en overdacht dingen, waarvan ik niets begreep. Ja, dat er een God moest zijn, durfde ik niet ontkennen, waarin ik bevestigd werd, als ik bedacht, hoe mijn kameraden, zowel als ik, in tijd van nood en gevaar altijd God en geen mens te hulp riepen. Maar wie die God was en waar Hij was, dat wist ik niet; en als Hij er was, dan kon het met mij niet anders dan slecht aflopen.

Nu eens stond ik op met het vaste voornemen, om nooit meer te zondigen, terwijl op andere tijden mijn boze natuur de overhand kreeg en ik besloot, om mijn hart maar aan de zonde op te halen, daar ik er toch niets aan kon veranderen. En tot mijn schande moet ik zeggen, dat ik vaak aan die stem gehoor gaf, hoewel dat sinds die tijd altijd vergezeld ging met hevige kloppingen van mijn consciëntie.

Later begon die onrust weer zo wat te verminderen door de verstrooiingen en afwisselingen, die het soldatenleven meebrengt, hoewel de gedachte aan God mij vaak deed opschrikken als een opgejaagde vogel. Dan gelukte het mij niet zelden, dat de drank het middel was, om mijn onrust te stillen.

Als ik aan die tijden denk, dan weet ik niet waarover ik mij het meest moet verwonderen: over de gruwelijke boosheid van mijn bestaan, of over de lankmoedigheid Gods jegens zulk een ellendig, verdoemelijk zondaar. En gewis, wanneer de afgrond van genade niet dieper was dan de afgrond van ellende, dan was ik al lang in de onderste diepte der hel neergestort, want groter zondaar, groter klomp van zonde dan ik, was er in de wereld niet. Maar geprezen zij de ontferming Gods, Die de goddeloze rechtvaardigt.

Ruim een jaar heb ik in die toestanden verkeerd, wanneer mij vaak de dood beter was dan het leven en ik niet zelden het voornemen opvatte, om door verwurging er een einde aan te maken. De gedachte, dat er een God was en er na de dood een eeuwigheid volgde, hield mij steeds van dat voornemen terug, hoewel ik een aandrijver had, die ik toen nog niet kende, die mij gedurig influisterde: "Maak er een eind aan, zo is 't geen leven; dood is toch dood."

Dan dacht ik weleens waar het toch vandaan kwam; dat ik geen lust meer had in de goddeloosheid en waarom ik zo onrustig was, en dan zat ik vaak te suffen alsof ik waanzinnig was.

En onder dat alles was er een oog, dat mij gadesloeg en over mij waakte, hoewel ik

niet wist, noch Hem kende. Mijn lieve Borg en Zaligmaker had mij met Zijn bloed gekocht, en hoewel de duivel mij tijdelijk in zijn bezit had, zo was ik toch het eigendom van de Heere Jezus Christus, Die op Zijn tijd de duivel zou gebieden zijn prooi los te laten, opdat ik als een vuurbrand uit het vuur zou worden gerukt. Dat was van eeuwigheid besloten, en het besluit zou in de tijd worden uitgevoerd, opdat de Drie-enige God zou verheerlijkt worden.

Het was op een liefelijke lentemorgen in de maand april, dat wij op weg gingen, om een lange mars af te leggen. Al mijn kameraden waren vrolijk en wel te moede, en ik ... ik dacht: zou er onder al die honderden wel één zijn, die zo ongelukkig is als ik? Wij hadden al enige uren verder gemarcheerd, toen wij een smalle dijk moesten passeren. Terwijl ik, in gedachten verzonken, voortliep aan de zijde van de dijk, verzwikte ik mijn voet en tuimelde naar beneden. Daar lag ik zonder te kunnen opstaan, en of het willens en wetens geschiedde, kan ik niet zeggen, maar er was niemand, die naar mij omzag; geen mens had medelijden met mij. Maar dat behoefde ook niet, want er was er Eén, Die sterker en medelijdender was dan alle mensen; Die zag mij daar liggen op de vlakke des velds.

Ik kon niet verder, mijn gekwetste voet weigerde mij de dienst, en ik dacht: nu kan ik niets doen dan hier liggen sterven, want geen menselijk wezen was er te zien. Uren heb ik daar gelegen, mijn tong kleefde aan mijn gehemelte, mijn hoofd gloeide als vuur, terwijl de gedachte aan dood en eeuwigheid de toestand niet weinig verergerde. Eindelijk zie ik een man boven op de dijk, die mij vriendelijk toesprak, terwijl ik zoveel mogelijk hem mijn toestand meedeelde.

"Maar, vriendje! je kunt daar niet blijven liggen," zei hij.

Ik antwoordde, dat ik niet voort kon, waarop hij hernam: "Wacht! wij zullen je wel helpen." Daarop verdween hij en kwam enige ogenblikken daarna met zijn vrouw terug. Tussen hen beiden in strompelde ik toen tot op de dijk en zag, wat ik onder het marcheren niet had opgemerkt, een net huisje. Onder veel pijn en afmatting kwam ik daarin, en wat mij in die stille woning is wedervaren, zal ik nooit vergeten.

4. Voor de krijgsraad

De beide lieden, man en vrouw, leefden in die stille woning zonder kinderen en waren in mijn ogen, als een paar engelen; ja, ik dacht in mijn dwaasheid, dat zij voor mij uit de hemel gezonden waren. Want de liefde, waarmee ze mij bejegenden, kan ik niet beschrijven en wanneer ik hun eigen kind was geweest, hadden zij mij niet met meer zorg kunnen behandelen.

Het gekneusde been was deerlijk geraakt, waarbij kwam, dat ik door een hevige koorts werd aangetast. Onder dat alles ging er heel wat binnen in mij om. Nooit had ik moederlijke zorg en veel minder moederlijke liefde genoten, en waar ik die nu ervaren mocht, daar smolt ik weg in tranen en voelde voor het eerst in mijn leven wederliefde. Ik had nooit iemand lief gehad dan mijzelf, en nu was het of innige kinderliefde bij mij ontwaakte; ik vroeg maar gedurig, hoe ik toch die arme mensen dat alles zou vergelden, en ik kon het maar niet verklaren, wat de reden zijn mocht, dat ik, die een monster was van goddeloosheid, daar zoveel weldaden genoot.

De behandeling in de woning van **Simon van Oort** en zijn huisvrouw Neeltje vertederde mijn hart zodanig, dat ik bij mijzelf het besluit opmaakte, dat ik geloofde, hoe die God, Die zo wonderlijk voor mij zorgde, nog geen lust had in mijn dood.

De eerste nacht, in die woning doorgebracht, waar mij een gemakkelijk bed was bereid, ging voorbij onder hevige angsten, daar ik vreesde, dat ik als deserteur aangemerkt en ter dood veroordeeld zou worden, om dan zo plotseling te verschijnen

voor de Rechter van hemel en aarde.

's Morgens, voordat er iets gebruikt werd, bogen man en vrouw de knieën en dacht ik, dat ze Rooms waren, maar toen ze geen kruisje maakte, geloofde ik het niet meer. Daarop ging de man in het gebed. Dat had ik nog nooit gehoord, en toen er voor mij gebeden werd en gevraagd, *dat mijn ziekte niet mocht zijn tot de dood, maar als een middel, om mij als een arm zondaar aan de voeten van de Heere Jezus te brengen.* Nee, toen kon ik mij niet inhouden, maar barstte in luide jammerklachten uit. Waarop Simon mij vroeg wat mij scheelde. Hierop zei ik, dat ik zelf niet bidden kon, *dat er nog nooit iemand voor mij gebeden had en ik zulk een slecht mens was, dat mijn oordeel nu nog wel zwaarder zou zijn.*

Simon antwoordde daar niet op, maar zei: "Wij zullen Gods Woord lezen."

Toen las hij en ik luisterde aandachtig. Het was Spreuken 8. Ik at de woorden op, en toen hij aan 't slot gekomen was en deze woorden las: "Die Mij vindt, vindt het leven .., maar allen, die Mij haten, hebben de dood lief," vroeg ik wie het was, die daar sprak, en of ik Hem ook zou kunnen vinden.

Toen zei de vriendelijke man, met een gelaat, waarop de hemelse vreugde als te lezen was: "Dat is de beminnelijke Heere Jezus, Die van de Vader gezonden is, om te zoeken en zalig te maken wat verloren is."

Die woorden klonken mij als hemelse muziek in de oren, en toch wist ik niet wat ze betekenden. Ik vroeg wat dat alles beduidde en zei: "Dat ik verloren ben, dat weet ik; maar wie de Vader en wie de Heere Jezus is, dat weet ik niet."

Simon liet daarop volgen: "Nu, mijn jongen! daar hopen wij later over te spreken; nu roept mij mijn arbeid, en die niet werkt, zal ook niet eten."

Terwijl de man buitenshuis zijn werk verrichtte en de vrouw met haar huiswerk bezig was, lag ik in stille overdenkingen; en toen zij dicht bij mijn bed kwam, vroeg ik wie de Vader was. Zij zei: "De Vader is God."

En op mijn vraag, wie de Heere Jezus was, antwoordde ze: "Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven."

Toen zei ik: "Zijn er dan twee Goden?" "Nee, mijn kind!" antwoordde ze, "er is maar één God." En dan begreep ik er niets van dan alleen dit, dat ik verloren was en er voor mij nooit raad of redding zou te wachten zijn.

Als Simon van zijn werk terugkwam en het avond was geworden, kwam hij bij mij zitten en onderwees mij, op voor mij zeer bevattelijke wijze, uit de Schrift. En van achteren bezien, mag ik zeggen, dat de Heilige. Geest dat onderwijs zegende; Simon was voor mij de Filippus, tot wie de Heilige Geest zei: "Voeg u bij deze wagen."

Ik kreeg te zien, hoe ik in Adam verloren en een kind des duivels was; hoe ik met een rechtvaardig God te doen had, Die van Zijn recht niet kon afstaan, en hoe ik tijdelijke en eeuwige straffen verdiend had. Maar o, eeuwig wonder! Ik kreeg ook te zien, dat er nog een middel was om die straffen te ontgaan en wederom tot genade te komen.

Er waren reeds meer dan zes weken verlopen, dat Simon mij elke avond in de waarheden onderwezen en reeds meermalen van de Heere Jezus tot mij gesproken had, toen, ik kan 't niet anders uitdrukken, er een lichtstraal in mijn hart en op de Heere Jezus viel, zodat ik Hem in 't oog kreeg als de Middelaar en Zoenborg. Ik was niet tot zwijgen te brengen, om nog meer van Hem te weten.

Mijn leermeester sprak met zoveel liefde van Hem; zijn ogen straalden alsof het duivenogen waren, en ik werd zo jaloers, dat ik uitriep: "Och! of ik Hem vinden mocht."

De nacht maakte een einde aan ons gesprek, maar ik bleef wakende, terwijl ik gedurig de handen omhoog stak, alsof ik Hem op die wijze vinden mocht, in Wie ik zoveel

begeerlijks zag, dat ik er mijn leven voor zou hebben willen geven.

Als ik aan de toekomst dacht, dat ik deze lieve mensen zou moeten verlaten en als een deserteur behandeld worden, dan brak mij soms het zweet uit van angst: "Maar als ik Jezus maar tot mijn Deel mocht hebben," dacht ik, "al moest ik dan door de kogel sterven, dan was 't mij toch goed." Maar ik miste Hem en wist niet of ik Hem ooit zou vinden. Hoewel ik er echter onbewust van was, toch had de lieve Heiland mij voor Zijn rekening genomen, en de golven en de baren, die over mijn hoofd stonden te komen, zou Hij mij alle ten goede doen medewerken.

Door de moederlijke zorg van de vrouw des huizes herstelde ik weldra van mijn wonde en had ik mijn voet weer tot mijn dienst, zodat, hoe zwaar het mij ook viel, ik aanstalten moest gaan maken om te vertrekken en weer tot mijn korps terug te keren. Wat ik echter toen nog niet zag, is mij van achteren klaar en duidelijk geworden. Ik was in de woning van Simon van Oort een ander mens en, door de krachtadige en onweerstaanbare werking van God de Heilige Geest, een arm zondaar geworden aan de voeten van de Heere Jezus. En hoewel ik Hem nog niet mocht omhelzen als *mijn Heere en mijn God*, was mijn hart nochtans vervuld van liefde tot en vond ik zoveel dierbaars en beminnelijks in Hem, dat de keuze bij mij beslist was, om Hem te volgen, al was het door smaad en schande.

Simon van Oort en zijn huisvrouw hadden geen kinderen; ze waren hun door de dood ontnomen; maar nu hadden zij mij door het Evangelie geteeld, en de wederzijdse banden, die gevallen waren, konden nooit meer verbroken worden.

De ene dag na de andere werd mijn vertrek uitgesteld; eindelijk durfde ik niet langer blijven, en de volgende morgen zou ik vertrekken. Nooit, nooit zal ik het dierbaar gebed vergeten, dat Van Oort de laatste avond opzond, en was ik tot tranen bewogen, de beide mensen niet minder.

De volgende morgen wakker wordende, meende ik te dromen en het gekletter van wapenen te horen. Ik rees overeind en wreef de ogen uit; maar nee, het was geen droom, het was werkelijkheid. Weldra waren er enige gewapende mannen in huis gekomen om de deserteur te zoeken, die zij nu in mij gevonden hadden. Het treurig toneel, dat toen volgde, kan ik niet beschrijven, veel minder het roerend afscheid, dat door de barsheid van de onderofficier niet anders dan zeer kort kon zijn. De boeien werden mij aan de handen gelegd, en tussen de gewapende manschappen werd ik naar de garnizoensplaats getransporteerd. Wat mij het zwaarste viel, het was de scheiding van Van Oort en zijn huisvrouw, want de boeien knelden mij niet; integendeel, in die banden voelde ik mij vrij, daar ik er niet van tussen kon, om bij ogenblikken te geloven, dat de banden des satans mij waren ontnomen.

Zo werd dan de gevangenis mijn verblijf, en water en brood mijn spijze. Er was wellicht geen koning in zijn paleis zo op zijn gemak als ik in mijn eenzame cel, waar de leringen van Simon mij als in een boek werden voorgehouden en het mij meer en meer duidelijk werd, hoe God de Vader, als de rechtvaardige Rechter, niet anders kon verzoend worden dan door de dood Zijns Zoons. En wanneer die Zoon zich over mij zou ontfermen, het zou een eeuwig wonder zijn, terwijl ik de Heere niets ongerijmds zou toeschrijven, indien ik voor eeuwig van Zijn aangezicht zou verstoten worden.

Verscheiden weken gingen voorbij, eer ik voor de krijgsraad moest verschijnen. Wat ik in die weken heb geleerd, maar ook welke bange ogenblikken ik heb doorgebracht, wanneer de kogel mij werd voorgesteld en hoe dood en eeuwigheid mij wachtte, kan ik niet beschrijven. En dan weergalmde vaak mijn kerker van de smekingen en het kermen tot de Heere Jezus, en dan zei ik: "Als ik U maar hebben mocht als mijn Borg

en Zaligmaker, dan zou ik de kogel niet vrezen, want dan zou ik spoedig voor eeuwig bij U zijn, Die ik zo hartelijk liefheb."

Met de boeien aan de handen werd ik voor de krijgsraad gebracht, en hoewel ik een weinig ontroerde op het gezicht van die heren, die mij allen even stuurs aanzagen, zo herstelde ik mij spoedig en verkreeg vrijmoedigheid, om op al de vragen, die mij gedaan werden, bescheiden te antwoorden.

Toen het verhoor was afgelopen, werd mij gevraagd of ik nog iets in te brengen had. Ik vroeg of het mij vergund was te spreken, wat mij werd toegestaan, waarop ik zei: "Ik ben mij volkomen bewust, dat ik geen deserteur en voor deze rechtbank niet schuldig ben, maar voor een hogere rechtbank, voor de Opperste Majesteit, ben ik schuldig aan de overtreding van alle geboden, maar door de aanbiddelijke ontferming Gods ben ik daaraan ontdekt geworden. En waar ik altijd onder het zwarte vaandel van de duivel heb gediend, zo ben ik van daar gedeserteerd en heb mij geschaard onder het vaandel van de beminnelijkste Koning, namelijk van de Heere Jezus."

Daarop volgde een losbarsting van spot en smaad, en de voorzitter maakte een einde, door op strenge en barse toon te gebieden: "Breng hem weg!" Ik meende echter te hebben opgemerkt, dat één der heren met zichtbaar welgevallen mijn woorden had aangehoord.

Ik werd dus weer naar mijn stil verblijf teruggebracht, mij verblijdende, dat ik vrijmoedig de Heere Jezus voor de mensen had mogen belijden en voor Zijn Naam openlijk was uitgekomen; maar het duurde niet lang, of de zaken namen een gans andere keer.

Mijn zondige afkomst en geboorte, mijn snoodheden en gruwelen van mijn jeugd af aan, werden mij als een zwart register voorgesteld. Mijn vloeken en lasteringen, mijn ontuchtigheden, oneerlijkheden en opstand, kwamen met ontzettend gewicht voor mij, en de toorn Gods en de vloek der Wet lagen op mij. Ik durfde niet denken, dat zulk een monster als ik was, ooit genade zou verkrijgen; en waar ik de Heere Jezus voor de krijgsraad had beleden, zo meende ik zeker te zijn, dat die heerlijke Persoon eenmaal tot mij zeggen zou: "Ga weg van Mij! Ik heb u nooit gekend."

De slaap week van mij; de eenvoudigste spijsje durfde ik niet gebruiken, want het was of er van rondom vloeken op geschreven stonden, en ik vreesde er de dood aan te zullen eten. Daarbij was het mij of duizenden stemmen al de vloeken in mijn oren bulderden, die ik vroeger had uitgestoten, en ik meende door een macht van duivelen omringd te zijn: Dit duurde drie lange dagen en drie lange nachten, waarin mij vaak de keel als werd toegeknepen en ik ieder ogenblik dreigde te stikken.

De vierde nacht sliep ik zacht in op mijn stroleger en droomde hoe ik mij alleen in een liefelijk bosje bevond; hoe mij eensklaps een helder licht omscheen en een heerlijk Persoon tot mij naderde, die op zachte, innemende wijze tot mij zei: "Vrees niet! Ik heb u als een vuurbrand uit het vuur gerukt; gij zijt voor eeuwig de Mijne."

Toen ontwaakte ik, en hoewel het slechts een droom was, zo gevoelde ik mij toch in meer kalmer stemming; en toen ik mijn voedsel ontving, was het alsof iemand tot mij zei: "Vervloekt om uwer zonden wil, maar gezegend om des Bloeds wil." De hoop verlevendigde; ik kon weer bidden en mijn hart voor de Heere uitstorten, en na het gebruik van mijn voedsel was het alsof ik nieuwe krachten kreeg, en ik bleef aanhouden in het gebed om genade.

In de namiddag, terwijl ik bij vernieuwing schreiend om genade bad, kwamen mij woorden voor, die ik nooit gehoord had. Ze waren deze: "Vrees niet, gij wormpke Jakobs! Ik helpt u; Ik sterke u met de rechterhand Mijner gerechtigheid." Dit was met

zoveel kracht vergezeld, dat ik niet wist hoe ik het had. Ik dacht: zouden die woorden in de Bijbel staan? Als dat waar is, dan zijn er twee Bijbels: één, die gedrukt is, en één in mijn hart.

Enige ogenblikken daarna werd mijn kerker geopend, en de kapitein, die in de krijgsraad was gezeten en mij zo vriendelijk aanzag, toen ik van Koning Jezus getuigde, kwam binnen. Hij vroeg mij van waar het kwam, dat er zulk een verandering bij mij had plaats gehad, daar ik vroeger als een woest en onbeschoft mens was bekend geweest, terwijl ik mij nu zo bescheiden had gedragen. Hierop antwoordde ik naar waarheid en deelde hem alles mee; hoe mijn vroeger levensgedrag was geweest, maar ook wat mij sinds de val van de dijk wedervaren was en hoe ik hoop had, dat de Heere Jezus in genade op mij had neergezien.

In het begin scheen hij een weinig achterdochtig, menende, dat ik mij maar zo had gehouden om de straf te ontgaan. Langzamerhand scheen hij meer vertrouwen in mij te stellen, toen hij eindelijk mijn hand vatte en die hartelijk drukte, zeggende: "Nu, mijn jongen! je hebt de beste keuze gedaan, en die Jezus, Welke gij beleden hebt, zal het wel voor u maken."

Het was mij alsof ik een bezoek van een engel uit de hemel had gehad, en zijn laatste woorden waren als balsem in mijn ziel gevallen.

Ik had gedurende mijn gevangenschap niets dan brood en water gehad, maar die avond ontving ik warm eten, terwijl de cipier, van wie ik nooit een vriendelijk woord gehad had, tot mij zei: "Het zal je laatste maal hier in het hok wel zijn, maat!"

Of nu die boodschap al dan niet gunstig was, kon ik niet gissen, en bij ogenblikken dacht ik het ergste; maar dit duurde niet lang, want ik kreeg zulk een goed toevorst, dat de Heere het maken zou, terwijl ik was alsof ik geen wil meer had, daar ik het volkomen er mee eens was, hoe het zou aflopen. Ik had toch bij mijn lieve vrienden uit de Bijbel horen lezen, *dat zelfs de haren mijns hoofds geteld waren en dat niemand mij een haar krenken zou buiten Gods wil.*

Ik sliep die nacht gerust en lag zo zacht alsof mijn stro dons was geweest, en 's morgens ontwaakte ik met deze woorden: "Ik help u."

Buitengewoon was ik naar het lichaam verkwikt, en het was van binnen in mij zo vredig, als ik het in lange tijd niet ondervonden had.

Toen de kerktoren tien uur had geslagen, werd mijn cel geopend en ik werd andermaal in de boeien voor de krijgsraad gebracht. Zo verscheen ik dan weer tussen de wacht in dezelfde zaal. Dezelfde heren waren gezeten. Toen ik daar even stond, knikte de bekende kapitein mij vriendelijk toe; dit gaf mij een weinig moed, want het was of gedurig iemand mij in de oren fluisterde: "De kogel! De kogel!"

Eén der heren zei daarop tot één der manschappen: "Doe hem de boeien van de handen."

Dit verlichtte mij nog meer. Toen begon één der heren, die in het midden zat, een groot papier voor te lezen. Wat het alles behelsde, kan ik niet zeggen. Er kwamen zoveel stadhuiswoorden in voor, en dan van artikel zoveel, dat het mij als een doolhof scheen. Het voornaamste echter heb ik goed verstaan. Het was na gedaan onderzoek gebleken, dat ik geen deserteur, maar een achterblijver was, tengevolge van een kwetsuur en daarop gevolgde ziekte, maar dat ik mij aan verregaande nalatigheid had schuldig gemaakt, door er geen rapport van te laten maken aan mijn korps, en dat dientengevolge de krijgswetten op mij moesten worden toegepast.

Daarop volgden enige ogenblikken stilte; de heren fluisterden onder elkaar. Ik verwachtte, dat mijn vonnis niet meer de kogel, maar minstens vijf jaren vestingstraf zou zijn.

Toen vervolgde de officier de voorlezing en sprak het vonnis uit, dat behelsde, dat ik veroordeeld werd tot zes weken verblijf in de kazerne, zonder mij naar buiten te mogen begeven; dat ik, wanneer ik mijn straf geduldig had gedragen, weer als tamboer bij het korps zou worden ingelijfd en dat de opgelegde straf van dit ogenblik af inging.

Toen ik mijn vonnis had vernomen, barstte ik in tranen uit. Ik was zo vol, dat ik het niet kon houden; het moest er, uit! Eerder zouden de stenen hebben gesproken, eer dat ik zwijgen zou. En openlijk verklaarde ik, dat de lieve Heere Jezus dat gedaan had; dat Hij mij uit de kaken der hel had verlost en nu van een smadelijk vonnis bevrijd, dat ik duizendmaal om mijn zonden verdiend had.

Ik bedankte mijn rechters vriendelijk voor het uitgesproken vonnis, dat voor mij geen vonnis, maar een weldaad was. En was ik diep geroerd, de stuurse mannen waren ook getroffen. De meergenoemde kapitein stond op, reikte mij de hand en zei: "Nu, mijn jongen! Houd wat gij hebt, opdat niemand uw kroon neme."

Toen zei één der heren: "Uw vonnis wordt nu voltrokken; gij kunt in de kazerne gaan waar gij wilt."

Ik ging, en daar gekomen, werd ik door velen hartelijk verwelkomd ontvangen. **Mijn broer** was één van de eerste, die mij met een zware vloek welkom heette. Ik sprak niet; maar toen ik in de zaal was gekomen, waar vele militairen bijeen waren en de één dit en de ander weer wat anders te vragen had, zei ik: "Makkers! eer ik u antwoord, zal ik Hem erkennen, Die mij niet alleen van de kogel, maar van het eeuwig verderf gered heeft."

Ogenblikkelijk viel ik nu op de knieën en dankte en loofde mijn Koning, Die mij uit zulk een grote nood en dood gered had. Toen ik het "Amen" had uitgesproken, bemerkte ik, dat er velen waren weggegaan; anderen, die gebleven waren, stonden als aan de grond genageld. Hoe kon het ook anders? Zij hadden mij altijd gekend als een woedende leeuw, en nu was ik een lam geworden. Nooit zal ik die zes weken in de kazerne vergeten. Ik had niet anders te doen dan de grote daden Gods te verkondigen en allen, van de hoogste tot de laagste in rang, dood en eeuwigheid aan te zeggen, maar ook welk een zaligheid er in de dienst van Koning Jezus gelegen is.

Ik zag mij echter daarin teleurgesteld, want in plaats dat zij graag de blijde boodschap des heils vernamen, barstten zij uit in vijandschap, die ik wel het allermeest van mijn eigen broer ondervond. Nochtans konden zij mijn vrede mij niet benemen: Jezus was in mijn hart, en daar had ik genoeg aan. Gedurende die zes weken kwam er geen twijfel bij mij op, en ik dacht, dat zulks nu mijn hele leven zo zou blijven. Ik heb later echter anders ondervonden.

Mijn ontmoetingen in de kazerne waren niet altijd even aangenaam, hoewel ik, tegenover al de smaad en hoon, die ik ondervond, zeer veel vrede in mijn hart had, die mij door niets kon ontnomen worden. Wanneer ik midden onder de soldaten vrijmoedig voor mijn Koning uitkwam en hen wees op het gevaar, dat hun ziel voor eeuwig zou verloren gaan, indien ze niet als arme zondaren aan de voeten van de Heere Jezus leerden smeken en kermen om genade, dan was het soms of de hel op mij losbrak, en ik geloof, als ze stenen hadden gehad, dat ze mij zouden gestenigd hebben. Nu liep het er maar mee af, dat ik nu en dan eens een ransel of patroontas tegen mijn hoofd kreeg; maar ik droeg dit alles met geduld.

Het waren niet alleen mijn medemakkers, die mij niet konden dulden, van de onderofficieren had ik niet minder te lijden. Eén was er onder hen, op wiens gelaat te lezen was, dat hij mij haatte. Op zekere morgen was ik weer bezig met het "wel of

wee" aan te zeggen, en ik richtte mijn woorden ook tot gemelde onderofficier. Eensklaps buldert hij los en zegt: "Fijne ... hou je ..."

En meteen gaf hij mij met zijn vlakke hand een slag in 't gezicht, er een vreselijke vloek bijvoegende. Ik keerde hem mijn andere wang toe en zei: "Indien het u lust, sla dan ook op deze."

Toen ging hij weg, en hij het heengaan - dat vertelde mij later één van mijn kameraden - zei hij tot de soldaten: "Jongens! laat ons hem maar geen kwaad doen; ik geloof, dat hij beter is dan wij."

Het was mij altijd tot vreugde, wanneer ik de kapitein zag. Hij kwam niet dikwijls, maar als hij kwam, dan was 't feest voor mij. Eens riep hij de manschappen bijeen en zei: "Kom, tamboer! Sla nu eens op uw trom."

"Maar, kapitein!" zei ik, "ik heb mijn trom nog niet terug."

"Ja maar," hernam hij, "ik meen een andere trommel. Ik lees in mijn Bijbel, toen de kinderen Israëls uit Egypte waren gegaan en de Rode Zee voor hen gekliefd was, zodat ze er droogvoets door waren gegaan, dat Mirjam een trommel nam en ze daarmee God verheerlijkte. Nu zou ik willen, dat je aan al je kameraden eens vertelde, hoe je ook uit Egypte bent geleid."

Dat was koren op mijn molen, en ik deelde alles mee wat de Heere aan mijn ziel gedaan had. Het was zo stil, dat men wel een speld had kunnen horen vallen. De onderofficieren waren er ook bij tegenwoordig, en ik zag, dat hij, die mij geslagen had, met aandacht luisterde, terwijl ik brandende was van liefde tot mijn Koning en mijn ziel als een gewaterde hof. Toen zei de kapitein: "Hoort het, mannen! Het zijn de getrouwste en wakkerste soldaten, die in dienst zijn van Koning Jezus." En tegen de onderofficieren was het: "Gij behandelt hem toch niet als een gevangene?"

Eer hij wegging, vroeg hij mij of ik ook nog iets aan hem te verzoeken had. Met bescheidenheid naderde ik en zei, dat ik niet kon schrijven en dat ik zo graag aan die lieve mensen, die het middel waren geweest tot mijn bekering, wilde doen weten, hoe het met mijn vonnis was afgelopen. Hij stelde mij gerust, door te zeggen, dat hij er voor gezorgd had, dat ze 't alreeds wisten. Ik bedankte hem daarvoor zeer vriendelijk. Toen drukte hij mij hartelijk de hand en verliet de kazerne.

Van die tijd af scheen het, dat er wat meer ontzag onder het volk was, althans, terwijl ik voortging met vermanen en waarschuwen, ondervond ik niet meer die uitwendige vijandschap, hoewel ze niet zelden op veler gelaat was te lezen.

De vijandigsten van allen was hij, die mij het naaste was, te weten mijn eigen broer. In tegenwoordigheid van anderen bleef hij bedaard, maar wanneer wij samen waren, barstte hij vaak hevig uit. Op zekere tijd zei hij met een vreselijke vloek: "Ik zou je willen vermoorden."

Ik antwoordde: "Als ik met mijn bloed je ziel van de eeuwige rampzaligheid kon verlossen, dan zou ik zeggen: "Steek maar toe!" maar dat zou je niet helpen, maar wel je oordeel verzwaren; niets anders dan het dierbaar Bloed van de Heere Jezus kan je ziel redden van het eeuwig verderf."

Het baatte mij echter niet; hij bleef tot mijn smart dezelfde woesteling, zoals ik vroeger was.

De reeds genoemde onderofficier was sedert geheel veranderd. Het scheen, dat ik het kwade door het goede had overwonnen, want hij bewees mij van die tijd af de meeste vriendschap en toegenegenheid. En onder al de soldaten was er één, die mij graag scheen te horen. Hij nodigde mij weleens, wanneer hij tijd had, naar een eenzaam plekje op de binnenplaats, en dan konden wij daar lange tijd zitten praten, totdat zijn dienst hem riep. Ik heb na vele jaren hem weer ontmoet en mocht toen uit zijn mond

horen, dat ook hem de Parel van grote waarde was ten deel gevallen.

Op zekere morgen werd mij gezegd, dat er twee mensen naar mij vraagden. Ik spoedde mij henen, en tot mijn grote blijdschap waren zij het man en vrouw, die mij niet alleen zo liefderijk hadden verpleegd, maar die in Gods hand ook het middel waren geweest, dat ik een ander mens was geworden.

Ik viel hen om de hals en kustte hen, alsof het mijn eigen vader en moeder was geweest, en wij schreiden alle drie van blijdschap. Wij mochten enige uren op een eenzaam plekje doorbrengen, waar wij niets hadden te doen dan Gods grote goedertierenheden te vermelden; en waarlijk, onze mond werd vervuld met lachen, want de Heere had grote dingen gedaan. Hoe ongraag ook, wij moesten scheiden, en ik behoef niet te zeggen, dat het afscheid roerend en hartelijk was.

5. Ingekwartierd bij Gods volk

Toen mijn straftijd uit was, werd ik bij het leger ingelijfd. Toen ik voor de eerste maal de trom had omgehangen, was het eveneens alsof iemand mij achter in de lendenen vatte, mij voortduwde en tot mij zei: "Zo gaat ge dan nu weer de wijde wereld in." Ik verschrikte, zag om, maar ontwaarde niets. En toen ... toen kwam het eerste wolkje weer voor de zon!

Zo stond ik dan weer midden in de wereld en in dezelfde zondige omgeving als vroeger. Na het eerste wolkje bij het verlaten van de kazerne volgden er nog vele, en bij ogenblikken dacht ik er nooit te zullen doorkomen. Met de zonden van mijn kameraden kon ik geen gemeenschap hebben, en als ik er tegen getuigde, was het alsof al de duivels uit de hel losbraken, wat dan ook dikwijls mij de mond stopte.

Hoe graag ik de eenzaamheid zocht, zo mocht het mij zelden gelukken; het was alsof mijn kameraden er lucht van hadden. Zij vervolgden mij bijna overal. De nachten waren voor mij het aangenaamst, dan liet men mij met vrede en was het mij soms alsof het helder dag was. Dan gevoelde ik van binnen een vuur branden en was het mij alsof de liefelijke zon mij met haar verwarmende stralen koesterde en verkwikte. Het was soms echter ook heel anders; dan lag ik hulpbehoevend en moedeloos; dan dacht ik, dat ik mij alles maar verbeeld had en was het of iemand aan mijn leger stond en zei: "Dwaas, die je bent! Vroeger had je een veel beter leven. Keer terug, geniet en wees vrolijk!"

Nu en dan herhaalden zich die verleidende woorden, die op zekere nacht mij zo hevig aanvielen, dat ik hardop uitriep: "Ga weg! Dan sterf ik liever."

Toen was het alsof er opeens een lichtstraal in mijn ziel kwam, zo vredig en zo aangenaam, als ik in lange tijd niet gehad had, en mij kwamen deze woorden voor: "En zie Ik ben met u overal, en Ik zal u behoeden overal, waarheen gij trekken zult, en Ik zal u niet verlaten, totdat Ik zal gedaan hebben hetgeen Ik tot u gesproken heb."

Deze woorden waren met zoveel kracht vergezeld, dat ik niet durfde twijfelen, of het was een woord uit de hemel. Dit duurde echter niet lang, of het werd van binnen zeer bestreden: dat ik ze maar in mijn gedachten had; dat het niet in de Bijbel stond en het niet anders dan dromerijen waren. Ik kon ze echter niet kwijt raken, ze vergezelden mij overal, en ik begon te geloven, dat ik, toen ik nog bij Van Oort in huis was, ze hem uit de Bijbel had horen lezen.

Het was misschien veertien dagen na die onvergetelijke nacht, dat ik mijn begeerte zou vervuld zien en in de gelegenheid zou gesteld worden, om de openbare prediking van het Woord te horen. Het was zondagmorgen, en een grote menigte mensen kwam in het kerkgebouw samen. De gedachte, dat al die mensen dezelfde begeerte hadden als ik, - want zei ik bij mijzelf, wat zouden ze er anders doen? - maakte een diepe indruk op mij. De leraar, een oud eerwaardig man, trad op. Zijn roerend gebed was uit mijn hart gesproken, en ik smolt als was, toen hij als arme zondaars zich en zijn hoorders de Heere voorstelde. Hij had de grote Bijbel voor zich, stond daar met alle eerbied en deftigheid, en zei welk gedeelte van Gods Woord hij zou behandelen. Het stond geschreven in Genesis 28 : 15. En de woorden waren dezelfde, die mij in die nacht waren voorgekomen. Ik had van blijdschap het wel willen uitschreeuwen; het was mij als koud water op een dorstige ziel. Wat ik nooit gehoord had, hoorde ik toen. Jakob en Ezau, tweelingbroeders, de één geliefd, de ander gehaat. En de woorden en zaken waren mij zo verstaanbaar, hoe mijn broeder de woedende Ezau was en ik de

geliefde Jakob. Hoe de eerste zich sterk waande in eigen kracht en de laatste in de Heere de kracht zocht. Hoe Ezau Jakob vervolgde, maar hoe al zijn pogingen mislukten en de Heere Jakob beloofde, dat Hij overal met hem zijn zou en hem, in plaats van de woedende Ezau, Christus en het eeuwig leven deed ontmoeten.

Ik was verblijd en verwonderd en kon maar niet begrijpen, hoe die leraar alles zei, wat er in mijn hart was, ja, hoe hij de kleinste bijzonderheden was te weten gekomen. Nooit, nooit zal ik dan ook die ure vergeten. Het was een rechte hartsterking, en hoewel het mij speet, dat de kerk zo spoedig uitging - hoewel ik mij dat maar verbeeldde, want bij het uitgaan hoorde ik iemand zeggen: "Hij heeft het wat lang gemaakt, 't is laat geworden," - zo ging ik met de buit weg.

Ik heb weken achtereen op die stevige kost moeten teren, en des nachts was het mij, alsof ik die leraar weer hoorde. Later heb ik te zien gekregen, dat ik toen herkauwde als de reine dieren.

Ik werd dus dagen achtereen met een liefelijke zonneshijn begunstigd, maar daarna stak er zulk een scherpe wind op, dat ik vreesde te zullen worden weggeworpen. Ik moest een nieuwe les leren. Op zekere nacht lag ik in overdenking, wat er al bij mij veranderd was: ik was van een vloeker een bidder geworden, en sedert ik de woning van Van Oort had verlaten, was er geen vloek over mijn lippen gekomen. Toen was het van binnen: "Je bent al heel wat vooruitgegaan, als je op je kameraden ziet, dan ben je de beste van allen. Je vloekt, drinkt, speelt en liegt niet meer; gije zult een groot christen worden."

Ik luisterde met genoegen naar die inspraak en begon waarlijk te geloven, dat het waarheid was, toen mij voorkwam: "Het hart des mensen is arglistig, meer dan enig ding, ja dodelijk; wie zal het kennen?" Ik meende, dat ik al een heel eind gevorderd was in de kennis van mijn hart. Nee, ik vloekte niet meer, maar de daaropvolgende nacht was het of al de vloeken uit de hel in mijn hart waren; ik legde de hand op mijn mond, vrezende dat ik die vloeken zou uitbraken.

Maar de Heere is mij telkens weer verschenen en heeft ook in deze nood voorzien. Ik moest leren, al deed ik uitwendig de zonden niet, dat zij toch in mijn hart waren, hoewel tegen mijn zin en wil. Hij gaf mij te zien, hoe God alleen goddelozen rechtvaardigt om Christus' wil, en hoe ik, arm zondaar, alleen voor God bestaan kon in de gerechtigheid van Zijn lieve Zoon.

Misschien zal de één of ander wel denken, hoe ik van die dingen zo onderricht werd, zonder dat ik er in onderwezen was. Ik moet hen alleen dit antwoorden, dat de Heere Zijn woord aan mij bevestigde, *dat al Zijn kinderen van Hem geleerd worden*, en dat ik de Bijbel in mijn hart had, voordat ik hem lezen kon.

De uitwendige omstandigheden in mijn militaire loopbaan ga ik liefst met stilzwijgen voorbij. Ik was tamboer en bleef tamboer. Tussenbeide maakte ik weleens een uitstapje en werd dan prediker van het Evangelie. Ik heb in de herberg van de wereld zelden op dons gelogeed, veeltijds op een strozak, dikwijls op het veld, dat soms doorweekt was van de regen en van boven bevochtigd door de nachtelijke dauw. Ik heb het gebulder van het geschut meermalen bijgewoond; heb duizenden mensen en paarden om mij heen zien vallen; ben in handen der vijanden geweest, maar altijd gered door Jakobs God Die steeds Zijn woord vervulde: "Overal, waarheen gij trekken zult, zal Ik bij u zijn."

Omstandigheden, waarin ik klaar en duidelijk des Heeren hand mocht opmerken, waarvan er mij vele onvergetelijk zijn, wens ik mee te delen tot roem van Gods genade.

Het was al lang een stille begeerte in mijn hart, om onder Gods volk te verkeren, maar zolang ik soldaat bleef, zou dat wel nooit kunnen. En om de dienst te verlaten, dat ging toch ook niet, want ik kende geen ambacht, en ik zou dan tot de bedelstaf geraken. Zo wisselden licht en donker gedurig bij mij af, terwijl steeds mijn verzuchting bleef Gods volk te mogen ontmoeten. Ik wist er echter geen raad op, maar de Heere wist wel raad.

Op zekere vroege morgen in de maand november gingen wij op mars. Wat het doel der onderneming was, wist ik niet. Ik was er ook niet nieuwsgierig naar.

Mijn uitwendige roeping was om te gehoorzamen aan het bevel van degenen, die over mij gesteld waren; en waar ik vroeger altijd wat te twisten had tegen iedere weg, die ik gaan moest, zo was dit nu geheel anders. Ik was nu als een lammetje, dat zijn moeder volgt, en elk commando was mij welkom, daar ik geloofde, dat alles onder het gebied stond van Hem, Die mij beloofd had, dat overal, waar ik gaan zou, Hij mij zou vergezellen. En ik bevond mij zo veilig onder die hoede, dat ik op die koude, gure en nevelachtige novembermorgen, waartegen mijn kameraden twistten, mij zo gelukkig bevond als niet één van hen begrijpen kon.

Er was op die dag in de stad L. heel wat drukte, zoals ik later vernam, die voor velen niet van de aangenaamste was. De rustige burgers stond een menigte logeergasten te wachten. Ons regiment moest daar ingekwartierd worden, en bij ondervinding weet ik, dat over het geheel zulk soort van logeergasten niet begeerlijk is. Ja, tot mijn schande en schaamte moet ik zeggen, dat ik menigmaal, in mijn droevig eertijds, mij aan grove baldadigheden heb schuldig gemaakt en het goede, dat ik van de burgers, bij wie ik ingekwartierd was, genoot, met schandelijke ondank beloonde. Ook te L. was ik meermalen in kwartier geweest en ook daar waren de beide gebroeders tamboers, die op elkaar leken als twee druppels water, zeer berucht en gevreesd als grote woestelingen. De natuur had mij sprekend op mijn broeder doen gelijken, maar de genade had van mij een ander mens gemaakt.

Gedurende de vermoeiende mars had ik niet weinig overlast van mijn broer gehad, die het er op toegelegd scheen te hebben, om mij toornig te maken. Al zijn pogingen daartoe waren echter tevergeefs. Waar hij schold, daar zweeg ik, en waar hij met zijn herhaalde plagerijen voortging, daar antwoordde ik niet, maar verdroeg alles met geduld en lijdzaamheid. Het werd mij duidelijk, dat waar hij zijn doel niet bereiken kon, zijn toorn hoe langer hoe meer begon te ontbranden, tot hij eindelijk met vreselijke vervloekingen tegen mij losbarstte, zeggende: "Wacht maar! Ik zal je vannacht wel krijgen."

Hij wist, dat wij altijd in hetzelfde kwartier kwamen. Na een vermoeiende mars kwamen wij des na- middags vier uur in de stad L. aan. Zoals ik gevreesd had, moest ik met mijn broer in hetzelfde kwartier. Maar wat gebeurt er? Nauwelijks hadden wij ons biljet ontvangen, of de trommelstokken vallen uit mijn broeders handen; hij zakt ineen; een hevige zenuwtoeval overviel hem, en bijtende, slaande en schoppende om zich heen, was hij nauwelijks te temmen. Vier sterke mannen hadden werk om hem in bedwang te houden.

Het bevel van de overste luidde in mijn voordeel, en het gevolg was, dat ik alleen mijn kwartier betrekken kon. Ik stond stil voor een kleine, nette woning. Het nummer op mijn biljet was eensluidend met dat van het huis, waarvan mij al spoedig de deur werd geopend door een reeds enigszins bedaaide vrouw.

Toen ik werd binnengelaten, bemerkte ik al spoedig dat mijn huiswaardin zeer ontzet was, terwijl zij vroeg, of de andere tamboer ook nog komen moest. Ik antwoordde haar, dat zij voor ditmaal mij alleen had, en deelde haar mee wat er geschied was,

hoewel ik mij niet uitliet over hetgeen van binnen bij mij plaats had. De vrouw onthaalde mij allervriendelijkst en deed alles wat zij kon, om het mij aangenaam en gemakkelijk te maken, wat ik steeds met dankbaarheid beantwoordde. Toen het eten voor mij gereed stond en ik de ogen sloot en de handen vouwde, werd onder mijn gebed mijn gemoed overstelpt vanwege de liefde en trouwe zorg, die de Ontfermer aan zulk een nieteling bewees, zodat mij een paar grote tranen langs de wangen biggelden. De vrouw zag het, maar kon volstrekt niet gissen wat de oorzaak was; zij dacht, dat het was om het geval, mijn broer overkomen.

Enige tijd daarna zei zij, dat ik het niet bijzonder had getroffen, want dat er die avond gezelschap bij haar aan huis was, maar dat ik dan wat vroeger naar mijn logement kon gaan, daar ze mij wel bij dag, maar niet des nachts kon huisvesten. Ik vroeg wat voor gezelschap dat was. Het was een godsdienstig gezelschap, en zij vergunde mij, op mijn verzoek, dat ik er bij mocht blijven om te luisteren. Mijn hart sprong op van blijdschap, maar ik zei alleen dit: "Ik zou liever bij u op de planken slapen dan op dons in een herberg."

Toen ik na het appèl weer in huis kwam, vond ik ook de huiswaard, die mij vriendelijk toesprak en vroeg of ik niet dezelfde tamboer was, die met nog een ander hier in de buurt was ingekwartierd geweest.

Ik herinnerde mij die geschiedenis nog zeer goed. Zij is te schandelijk om te vertellen. Ik antwoordde, dat ik één van die beide monsters was. Hij vroeg mij of ik nu nog zulk een monster was. Ik zei, dat ik nog even slecht was, maar dat er toch wel wat bij mij veranderd was. In ons gesprek werden wij gestoord. Enige vrienden kwamen binnen, en langzamerhand liep het vertrek vol. Ik denk, dat er een twintigtal bijeen waren. De één keek me al schuwer aan dan de ander, en ik zag duidelijk, hoe er twee jonge meisjes bij tegenwoordig waren, bij wie de angst op het gezicht te lezen stond.

Eer men tot de godsdienstplichten overging, zei mijn huiswaard tot de vrienden, dat ik verzocht had er bij te blijven, om toe te luisteren. Niemand antwoordde, maar ik zag duidelijk, dat ik geen welkome gast was. Er werd gezongen en gebeden en een hoofdstuk gelezen. Ik was in mijn element en kon mij nauwelijks inhouden; ik was der woorden vol, als een kruik, die barsten zou. Toen er enige tijd over Gods Koninkrijk gesproken was en het scheen, dat er niet veel opening was, zei een oud, eerwaardig man, het woord tot mij richtende: "Wel vriend! Hoe komt het zo, dat gij begeerde in ons midden te blijven? Zou je misschien ook lust hebben om van koning te verwisselen?"

Waarop ik antwoordde: "Ik zal u zeggen, dat ik nooit, nooit van Koning hoop te veranderen."

Het was alsof er een schrik door de gelederen ging, zou de soldaat zeggen, en één onder hen slaakte een kreet van ontzetting.

"Ik moet u zeggen," zo ging ik voort, "dat de Heere mijn gebed verhoord heeft; want reeds zeer lang had ik Hem er om aangelopen, of het Hem behagen mocht mij onder Zijn volk te brengen, en nu mag ik zeggen: *Hoort toe, allen gij, die God vreest, en ik zal u vertellen wat de Heere aan mijn ziel gedaan heeft.*"

Nooit heb ik mensengezichten zo plotseling zien veranderen. Ik zag hoe de verrassing op ieders gelaat te lezen stond, en bij die beide meisjes zag ik de angst verwisselen door een allerbevalligste innemendheid. Eensklaps gingen de monden open en allen betuigden, dat zij met schrik hadden gezien, dat ik in hun midden bleef. In plaats van onder vreemden bevond ik mij onder vrienden, ja onder mijn eigen volk. Toen ik vrijmoedigheid ontvangen had, was de blijdschap onder elkaar groot, en nooit heb ik zo krachtig als die avond ondervonden dat de Heere in het midden was. Nu was het

voor mij dan ook onvergetelijk en alles even verrassend. En dat kan ik zeggen, dat voor mij, zowel als voor de anderen, de avond was omgevlogen. Eén was er, die begeerde, dat wij een versje van Groenewegen zouden zingen. Wie nu Groenewegen was, dat wist ik niet, maar dat weet ik, dat de woorden in mijn hart gegrift werden en ik ze nooit heb vergeten. Ze waren deze:

*Zoete banden, die mij binden
Aan des Heeren lieve volk;
Wis zijn zij mijn hartsvrienden,
Hunne taal mijn 's harten tolk.
't Zijn de kind'ren van mijn Vader
En van 't zelfde huisgezin;
Wij bestaan malkander nader
Dan de band van aardse min.*

Het scheidingsuur was aangebroken, en wij gingen van elkaar, alsof we jarenlang elkaar gekend hadden. "Misschien zien we elkaar hier beneden niet weer, maar toch eenmaal hiernamaals," zei één hunner. Het was bekend, dat wij de volgende morgen zouden opmarcheren. De Heere had het echter anders besloten. Oversten en hele regimenten heeft Hij in Zijn hand, om één van Zijn kinderen een weldaad te bewijzen, en daartoe worden dezen zelfs dienstbaar gemaakt.

Tot mijn blijdschap behoefde ik naar geen logement. De huiswaard zei: "Je bent een ingeborene des huizes, en die sturen we naar geen herberg. Wij zullen ons wel behelpen." En zo geschiedde het. Een zacht bed werd voor mij op de grond gespreid en ik sliep als een roos; ja, ik sliep, maar mijn hart waakte. Toen ik de volgende morgen (het was zaterdag) op het appèl kwam, vernam ik, dat de Koning der koningen de zaken zo had geregeld, dat er die dag aan geen opmarcheren te denken was. Met die blijde tijding keerde ik weer tot mijn vrienden. De vrouw des huizes zei mij, dat als ze zich niet bedroog, ik de rustdag zou overblijven. Haar was voorgekomen: "Gij zult sabbat met hem houden." En hoewel dit ook zien kon op de eeuwige Sabbat, zo lag het haar bij, dat ik de zondag zou mogen overblijven.

Wat mijn broeder betraf, hevige koorts hadden hem aangetast, terwijl de bewakers moeite hadden om hem vast te houden. In zijn ijlen sprak hij de hevigste godslasteringen uit en bedreigde mij met de dood. Het was te vrezen, dat de dood aan zijn leven een einde zou maken. Dit is echter niet geschied, zijn leven is verlengd geworden en hij is, na een langdurig ziekbed, weer hersteld.

6. Het Bijbeltje van een stervende

De dagen van liefelijke rust, vrede en zoet genot met de lieve vrienden te L. werden gevolgd door hevig rumoer. Ik zal geen beschrijving geven van de verwoestingen, die mensen tegen mensen in de oorlog aanrichten, zoals ik meer dan eens en toen ook heb bijgewoond. Sinds ik de wapenen heb mogen werpen aan de voeten van mijn Koning, tegen wie ik zo woedend gestreden had, heb ik altijd meer van vrede dan van oorlog gehouden, en onder al de soldatenbeweging, hetzij in oorlogs- of in vreedestijd, begon ik zeer te verlangen naar een meer rustige en stille omgeving. Vooral ook, om de openbare prediking te kunnen bijwonen en met des Heeren lieve volk te verkeren. Maar dit was nog niet voor mij weggelegd; nog veel jaren gingen voorbij, eer ik er toe kwam, dat ik, zo ik meende, op mijn lauweren zou gaan rusten. Want ik dacht in mijn

dwaasheid, dat, wanneer ik van die zondige omgeving verlost zou zijn, ik dan ook wel van eigen zonden verlost zou worden.

Een bijzonderheid gedurende die heftige worstelstrijd wens ik mee te delen, omdat ze wel van vrede, maar niet van oorlog getuigt. Ik bevond mij te midden van doden en gekwetsten. Wonderlijk werd ik bewaard, want de kogels snorden vlak langs mij heen. Ik denk altijd, dat de engelen mij bewaakt hebben en een hemelse lijfwacht mij heeft omringd, anders hadden zeker de kogels moeten treffen.

Onder de vele gekwetsten zag ik er één, die met gevouwen handen en naar boven geslagen blik op het slagveld neerlag. Deze trok mij bijzonder aan. Ik sprak hem vriendelijk toe; het bloed vloeide uit een wond in de borst. Daar ik jong en sterk was, nam ik hem op en droeg hem in een nabijgelegen kreupelbosje, waardoor een liefelijk beekje ruiste, en ik dacht aan Hagar, die zo dicht bij de bron was, zonder dat ze 't wist. Het koele water verkwikte de gekwetste; ik waste zijn wonden, wat hem veel verzachting scheen aan te brengen. *Hij sloeg zo vriendelijk zijn ogen op mij en zei: "Zie, Hij komt. Ja! Amen."*

Alles trilde binnen in mij van vreugde, hopende, dat hij van mijn Jezus sprak. Ik vroeg van wie hij sprak, waarop hij antwoordde: "Van mijn Heiland, Die mij uit de duisternis heeft getrokken tot Zijn wonderbaar licht en Wiens eigendom ik ben in leven en in sterven."

"Wel," zei ik, "mijn lieve en dierbare vriend! Dan zijn wij kinderen van hetzelfde huisgezin; ook mij, ook mij heeft Hij met Zijn dierbaar bloed gekocht."

Hij hief zijn hoofd op, en vreugdetranen biggelden langs zijn wangen. Toen zei hij: "Dat had ik niet gedacht, dat de Heere mij nog één van Zijn kinderen zenden zou, om mij de ogen toe te drukken."

Hoewel stamelend en afgebroken, want ik zag, dat zijn einde nabij was, deelde hij mij liefelijke ervaringen mee en gaf mij een levendig getuigenis van de hoop die in hem was, leunend en steunend alleen op de aangebrachte gerechtigheid van zijn Borg en Zaligmaker. Hij had nog één bede en één last, die hij mij opdroeg. In zijn ransel was een Nieuw Testament, dat ik er uit haalde. Toen zei hij mij, dat zijn naam daarin geschreven stond en de naam van haar, die behalve de Heere Jezus, hem het liefste op aarde was. Hij verzocht mij haar op te zoeken en dit boek haar ter hand te stellen, "waaruit wij beiden," zei hij, "onze lieve Jezus hebben leren kennen. Zeg haar," vervolgde hij, "dat zij niet om mij wenen moet; dat ze mij haast zal volgen en dat ik haar boven in het Vaderland zal wachten. En nu," dus ging hij voort, terwijl zijn stem al zwakker en meer afgebroken werd, "en nu, mijn vriend, mijn broeder! De Heere heeft u tot mij gezonden; ook wij zullen elkaar weerzien. *Nu, nu leg ik mijn hoofd aan de borst van mijn lieve Zaligmaker, want zie, Hij komt, ja... A... m... en!"*

En zijn reine ziel ontvlood haar aardse kerker.

Roerloos stond ik hij zijn lijk, dat ik met hete tranen besproeide, en het was mij of de innigste vriend van mij was weggenomen. En toch, ik had hem voor de eerste keer gezien, en nu al zulke banden! Ja, dacht ik, dat zal wel wat zijn van de gemeenschap der heiligen.

Ik had in mijn leven al veel stervenden gezien, maar nooit had ik gezien hoe een christen sterft. En hoe smartelijk ook, dat ik hem nu al missen moest, zo verblijdde ik mij toch in zijn uitgang.

Ik pakte het Bijbeltje zorgvuldig in mijn ransel, om het als een dierbaar kleinood te bewaren, totdat ik het aan de eigenares in persoon zou kunnen ter hand stellen, indien de Heere mij in het land der levenden liet, want de oorlog was nog niet aan 't eind.

Toen bedekte ik het lijk met de kapotjas², nadat ik nog een laatste blik op het stoffelijk overschot had geslagen, en ging vervuld met hemelse gedachten, mijns weegs, tot ik mijn regiment had gezocht en gevonden.

Toen ik bij mijn regiment was teruggekomen, bleek het op 't appèl hoe velen mijner strijdmakkers op 't slagveld waren gebleven, wier lot voor eeuwig was beslist en van wie ik zeker was, dat velen met een vloek op de lippen de eeuwigheid waren ingegaan. Ik sidderde bij de gedachte welk een vreselijk lot nu hun deel was, terwijl ik levendig besepte, hoe rechtvaardig het zou zijn geweest, wanneer ook ik in de eeuwige rampzaligheid gezonken was. En dat de Heere nu aan mij, als de grootste der zondaren, genade bewezen had, dat deed mijn hart smelten als was, en ik zei bij mijzelf: *"Ik zal U hartelijk liefhebben, Heere, mijn sterkte!"*

7. "Alle instrument, dat tegen u bereid wordt, zal niet gelukken"

Na verloop van enige maanden werd ik bij een ander regiment ingedeeld, en tot mijn blijdschap, dat hij nog in het land der levenden was, vond ik mijn broer weer. Aan de andere kant had ik wel begeerd, dat ik niet meer met hem samen had moeten gaan, omdat ik zijn woestheid kende en de haat, die hij koesterde tegen het nieuwe leven, dat God in mij gewrocht had. Nochtans scheen het, dat hij enigszins was veranderd; hij was stil en ingetogen en sprak niet meer tegen mij dan hoog noodzakelijk was, hoewel ik ontdekte, dat hij onder zijn makkers nog dezelfde was, die hij altijd was geweest.

Wanneer ik hem wees op de goedheid en lankmoedigheid Gods, die ons nog gespaard had, daar zovelen uit het leven waren weggemaaid, dan antwoordde hij niet. Soms echter met een gesmoorde vloek. Ik vond het daarom het best, om 't er voor te houden, dat het nu voor mij een tijd van zwijgen was.

Zo waren we dan weer in de kazerne en hadden, na zoveel woelige en onrustige weken en dagen, rust. Maar ik bevond mij midden in Sodom, mijn ziel steeds kwellende over de ongerechtigheid, terwijl er niemand was, die mij verstond. En was de Heere niet mijn hulp geweest, dan was ik zeker in mijn druk vergaan.

Op zekere morgen dat ik ontwaakte, was het met deze woorden: "Alle instrument, dat tegen u bereid wordt, zal niet gelukken." Ik zat overeind en dacht, dat zulks een waarschuwing was, dat mij enig kwaad van mijn vijanden zou overkomen.

Kort daarop was in de kazerne alles in rep en roer. Er was een horloge gestolen. Ransels, kribben en alles werd onderzocht. Eindelijk werd het vermiste gevonden, en wel, - stelt u mijn ontsteltenis voor! - in mijn krib.

Een luid gejuich ging onder mijn vijanden op, en niet het minst van mijn broer. De scheldwoorden, die mij naar het hoofd werden geslingerd, waren legio. En ik, bewust van mijn onschuld, stond als een stomme te midden van de drom mijner vijanden. En hoewel ik betuigde niets van het gestolene te weten, zo getuigde het gevondene tegen mij, en ik werd op een zeer onzachte wijze in boeien gesloten en in de gevangenis gebracht.

Daar lag ik verscheiden dagen, ellendig naar het lichaam, maar met een geruste consciëntie en met mijn Getuige in de hemel.

Wat er buiten mijn cel geschiedde, daarvan wist ik natuurlijk niets. Toen de tiende dag

² Soldaten overjas

was aangebroken, werd mijn gevangenis geopend; de boeien werden mij van handen en voeten gedaan, en mij werd aangezegd, dat ik vrij en de schuldige gevonden was.

Daarna vernam ik het volgende. Drie dagen na het gebeurde werd een soldaat door hevige zenuwkoortsen aangetast. In zijn ijlen in de koorts bracht hij zulke vreemde zaken voort, dat de oppassers opmerkzaam werden en rapport uitbrachten. Gedurig riep hij gillend uit: "De tamboer is onschuldig! De tamboer is onschuldig!" Wanneer hij bij zijn verstand kwam, scheen het, dat hij in hevige angst verkeerde, maar op de vragen, hem gedaan, gaf hij geen antwoord.

De achtste dag sprak de dokter hem vriendelijk aan en zei: "Jongen! wees eens eerlijk; ik geloof, dat gij één of ander gewetensbezwaar hebt." In het begin kon de dokter hem niet tot spreken krijgen, maar daar deze volhield hem op zachte wijze uit te lokken, barstte hij opeens uit in deze woorden: "De tamboer is onschuldig!"

"Dat dacht ik wel," zei de dokter, die het eindelijk zo ver bracht, dat hij hem de ganse toedracht der zaak meedeelde, welke hij dan ook later aan de officieren herhaalde.

Mijn broeder had in de nacht zich van het horloge meester gemaakt, niet om er zich mee te verrijken, maar blijkbaar om van mij, zijn lastige metgezel, ontslagen te worden, daar hij zeer goed wist, dat op zulk een misdaad een langdurige gevangenisstraf zou volgen.

De zieke echter had hem in zijn verfoeilijk werk bespied, en toen hij zulks bemerkte, dreigde hij hem met de dood, als hij iets verklapte.

Zo had dan mijn eigen broeder een put voor mij gegraven, waar hij zelf in gevallen is, en de Heere bevestigde Zijn woord, *dat alle instrument, dat tegen mij bereid werd, niet zou gelukken.*

De vijanden die gejuicht hadden, werden beschaamd en ik weer in mijn eer hersteld, zo zelfs, dat mij de officieren in de mond gaven, om de één of andere gunst te vragen. Ik deed zulks, en wat ik vroeg was dit, dat mijn broeder de misdaad niet zou worden toegerekend. Dit was echter te veel gevraagd. Het recht moest zijn loop hebben, hetwelk dan ook later geschiedde, en mijn broeder werd veroordeeld tot twaalf jaren gevangenisstraf.

Toen het vonnis was uitgesproken, werd het mij vergund, om mijn broeder te bezoeken. Ik sprak hem vriendelijk toe en zei hem alles te willen vergeven. Maar hij was en bleef verhard, ja zo zelfs, dat hij mij dreigde, als hij loskwam, mij wel te zullen vinden. Ik wees hem er op, hoe hij niet zeker was ooit los te komen, daar de dood, voor het einde van zijn straftijd, zijn leven weleens zou kunnen afsnijden, en hoe hij dan voor een heilig en rechtvaardig God zou moeten verschijnen. Het was echter alles tevergeefs, en bedroefd verliet ik zijn somber verblijf, ziende hoe hij met de ketenen des satans gebonden was.

Toen ik dus de uitslag had vernomen en de schuldige naar zijn gevangenis was weggeleid, meldde ik mij aan om enige dagen verlof te vragen, daar ik mij ook nog te kwijten had van de last, mij door een stervende wapenbroeder opgelegd. Terstond werd mijn verzoek toegestaan, en niet voor enige dagen, maar tegen mijn verwachting kreeg ik voor drie weken verlof en daarbij van ieder der officieren een goede reispenning. Toen ik 's morgens vertrekken zou, kwam er vooraf een rapport van de commandant, dat ik mij eerst bij hem zou vervoegen.

Ik giste wat dat zijn mocht, terwijl de vijand mij influisterde, dat stellig mijn verlof zou worden ingetrokken; maar een andere vriendelijke stem zei: "Die zijn weg wel aanstelt, die zal Ik Mijn heil doen zien."

Ik meldde mij bij de commandant aan, werd binnengelaten en vriendelijk toegesproken, terwijl hij herhaaldelijk betuigde, dat het hem speet, dat ik onschuldig

in de boeien had gezeten, maar dat hij verblijd was; dat mijn onschuld aan het licht was gekomen. Ik zei: "Ja, commandant! Dat heeft God gedaan, Die mij dan ook beloofd had, dat geen enkel instrument, dat tegen mij bereid werd, zou gelukken." Toen haalde hij een groene beurs te voorschijn en gaf mij een mooie, gerande Zeeuwse rijksdaalder, zeggende: "Nu, jongen! Veel genoeg op je reis." Daarop bedankte ik hem voor zijn goedheid, nam beleefd afscheid en spoedde mij voort.

8. Een belofte ingelost

Ik stond weldra tegenover de heer van het huis en zei, dat ik een gewichtige last te vervullen had, een last, die mij door een stervende was opgelegd, terwijl ik mij niet meende te vergissen, dat ik hier ter rechter plaatse was. Ik vroeg of hij ook een dochter had, die Maria heette, hetwelk hij toestemmend beantwoordde, er bijvoegende: "Mijn enig kind, dat ik weldra zal moeten missen, daar het de Heere behaagt dit dierbaar pand, de vreugde mijns ouderdoms en van mijn geliefde vrouw, door de dood van ons te zullen wegnemen."

Dit bericht trof mij zeer, wat ik niet onduidelijk te kennen gaf, terwijl het mij toescheen, dat mijn verdere mededelingen met gespannen verwachting werden verbeid. Verder vroeg ik, of zijn dochter niet in nauwe betrekking had gestaan met Karel..., die op het slagveld gesneuveld was. Toen riep hij uit, zeggende: "Weet je iets van hem?"

Nu bracht ik het Testamentje voor de dag en vroeg, of hij daar ook kennis aan had, waarop hij in tranen uitbarstte en plotseling de kamer verliet. Enige ogenblikken daarna kwam hij met zijn vrouw binnen, en ik mocht hun toen de hele ontmoeting vertellen, welke door beiden onder een vloed van tranen werd aangehoord. Onder de gesprekken werd het mij duidelijk hoe de beide oudjes meer hadden dan de wereld geeft en dat hun uitzicht was op een eeuwige vereniging met allen, aan wie ze in Christus waren verbonden.

Tevens vernam ik, dat de laatste begeerte van de zieke steeds was, om voor haar dood nog iets van haar Karel te vernemen, alsook dat zij werkelijk geloofde, dat de Heere die belofte zou vervullen, wat nu zo heerlijk werd bevestigd.

Er werd besloten de zieke met voorzichtigheid de zaak bekend te maken. Wij zouden samen in de kamer gaan. Ik zou mij op een afstand houden, zodat ze mij niet kon zien, en de vader zou haar langzaam voorbereiden. Wij kwamen binnen, maar zij sliep, en duidelijk hoorden wij haar in de droom zeggen: "Karel! Karel! Zonder te scheiden meer." Het duurde een geruime tijd, eer ze ontwaakte. Toen naderde haar vader het bed, en ik hoorde het volgende.

Op zijn vraag, of zij een weinig had gerust, zei zij met een zwakke, maar verstaanbare stem: "Ik heb zo aangenaam gedroomd; ik was met mijn Karel in de hemel, en wij konden ons niet verzadigen in het aanschouwen van de Schoonste der mensenkinderen. Ik kan niet beschrijven hoe schoon Hij was, en wij zeiden tegen elkaar: Ja, alles wat aan Hem is, is gans begerlijk. En wat onze zaligheid verhoogde, het was, dat wij nooit meer zouden scheiden."

Haar vader vroeg, of zij nog niet liever wat bij haar ouders zou blijven, waarop zij antwoordde: "Als de Heere dat gewild had, ja; maar Zijn wil is anders, lieve vader! Ik ga sterven. Ik heb niets meer, dat mij naar de aarde trekt, daar ik toch zeker weet, dat ik u en moeder maar een weinig vooruit ga en wij elkaar spoedig zullen weerzien."

"Heb je dan niets meer te begeren?"

"Ik had nog één begeerte, dat weet u; ik had graag nog iets van Karel vernomen; maar de Heere doe wat goed is in Zijn ogen. Ik ben volkomen met Zijn wil verenigd."

"Maar het zou toch tot blijdschap zijn, als je nog iets van hem hoorde, nietwaar?"

"Dat zou het zeker."

"En als ik je dan eens zei, dat ik iets van hem wist?"

"Vader! weet u iets van hem? Zeg het mij dan toch."

"Ja, lief kind! ik zal 't vertellen, maar ik vrees, dat het je te veel zal schokken."

"Ik kan 't alles dragen. Och! vertel het mij."

"Ik heb de man gesproken, die Karel de ogen heeft toegedrukt."

Toen zei haar vader, dat ik in de kamer was, en ik naderde tot haar bed. Daar lag ze met een licht blosje op haar bleke wangen en met een gelaat, waarop de vrede was uitgedrukt. Wat er toen volgde, kan ik niet beschrijven; het was een hartroerend toneel.

Toen ze het Testamentje in haar magere handen nam en doorbladerde, zei ze met een afgebroken stem: "Dank, lieve Heere! Dat Gij mijn laatste begeerte nog hebt vervuld."

Toen stak ze mij haar beide handen toe en zei: "En ook u, mijn lieve onbekende vriend! mijn dank. De Heere vergelde u uw daad."

Toen zonk ze achterover in het kussen, zeggende: "Op Uw zaligheid wacht ik, Heere!" Wij dachten, dat haar laatste ogenblikken gekomen waren, maar zij kwam weer tot bewustheid, en met een aangename glimlach op haar gezicht zei ze: "Ik ben zo gelukkig."

Maar ik zal kort zijn. Toen ik weer met de heer des huizes alleen was, deelde hij mij zijn verlangen mee, dat ik mijn verlofdagen bij hen zou doorbrengen. Ik zei, dat ik graag mijn vrienden nog eens zou bezoeken. Maar dezen waren ook innige vrienden van hen geweest.

Hij zei "geweest", want ruim zes weken geleden waren ze, acht dagen na elkaar, de eeuwige rust ingegaan, eerst de vrouw, en toen de oude Simon, die met deze woorden afscheid nam: "Ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen; ik zal verzadigd worden met Uw beeld, als ik zal opwaken."

Dit was een zware slag voor mij. Ik was zo innig aan hen verbonden, en dat ze me nu waren ontnomen, dat kon ik haast niet dragen. Mijn gastheer zocht mij zoveel mogelijk te troosten en had niet veel moeite, om mij over te halen om te blijven. Waar zou ik zijn heengegaan? Ik had niemand en stond alleen op de wereld. Mijn vader had ik nooit gekend; mijn moeder had mij verlaten. De enigste bloedverwant die ik had, was mijn ergste vijand. En de omgeving waarin ik mijn thuis had, was Sodom.

De droefheid overmeesterde mij, en wat ik nog nooit gekend had: ik kreeg zulk een medelijden met mijzelf, dat ik wenste nooit geboren te zijn geweest. Daarbij liet mijn aartsvijand niet af, om met zijn inblazingen mij nog moedelozer te maken, en als de Heere mij niet met Zijn verborgen hand ondersteund had, ik was in mijn druk vergaan. De liefde echter, die ik in dat huis genoot, de tedere gehechtheid, die de zieke mij betoonde, en daarbij de innemende woorden van de vrouw des huizes waren in 's Heeren hand zoveel middelen, om mij in 's Heeren wil te doen berusten, zodat ik wel bezwaard, maar niet hopeloos was.

Ik bracht dan daar mijn verloftijd door, nu eens onder en dan eens boven. Nu eens droevig en dan eens blijde, terwijl de huiselijke kring mij zo uitlokkend was, dat ik die voor mijzelf hartelijk begon te verlangen.

De zieke scheen weer enigszins te worden opgericht, en hoewel er niet de minste hoop op herstel was, zo heb ik haar toch nog menigmaal in haar leuningstoel zien zitten en vele aangename woorden uit haar mond mogen horen, die tintelden van liefde tot haar

Borg en Zaligmaker.

Aan alles hier beneden komt een eind, ook aan mijn zoet verblijf daar. Met een gebroken hart nam ik afscheid van de zieke en haar ouders, en stond weldra weer geheel alleen.

Droevig zette ik mijn weg voort. Ik voelde mij zo verlaten, zo eenzaam, terwijl ik mijn klachten tot de Heere opzond in deze woorden: "Ach, Heere! Neem mijn ziel maar weg." Het was een donkere, bewolkte lucht, toen ik het huis verliet. Even donker was het mij van binnen. Nadat ik enige uren in stille, droevige overpeinzingen had neergezeten, brak de zon aan de hemel door en scheen het van binnen ook op te klaren, toen mij zo zoet en liefelijk deze woorden werden toegesproken: "Vrees niet! Ik ben met u." Het was mij een zoete en versterkende teerkost op de reis, en ik zei: "Wel, Heere! Met U zal mij niets ontbreken, en aan U heb ik genoeg in leven en in sterven."

9. De trommelslager leert Gods Woord lezen

Tot hiertoe, hebben wij de trommelslager laten mededelen hetgeen wij uit zijn mond hadden vernomen. *Wij willen nu zelf de draad weer opvatten en nog enige trekken van zijn veelbewogen leven meedelen.*

En dan verzoeken wij onze lezers zich te verplaatsen in één der steden van Zuid-Holland en brengen u in een klein straatje of steegje. Dat daar niet vele edelen, niet vele machtigen wonen, laat zich verstaan, en de rijken van de wereld zouden het niet willen geloven, dat er grote kapitalisten huizen, wier schatten echter niet bestaan in glans en uitwendige praal, maar in verborgen dingen, welke zij, die er verstand van hebben, alleen waarderen kunnen. Het Koninkrijk Gods komt dan ook niet met uiterlijk gelaat, maar is binnen in het hart van die rijke Koningskinderen.

Wij gaan dan dat nauwe steegje binnen, slaan nog eens links en dan nog eens rechts om, en blijven staan voor een nederige woning, die uitwendig getuigt, dat de eigenaar er niet bijzonder op gesteld is, dat alles goed in de verf zit en de kalk tussen de voegen van de stenen. Eer wij de deur openen, merken wij nog op, dat er, om haar voor instorten te behoeden, van buiten een ruwe plank op getimmerd is.

Zo treden wij dan de woning binnen, die wel van netheid, maar niet van weelde getuigt. Aan een geverfde tafel zijn drie personen gezeten. De huisvader, een bejaard man, daarnaast zijn huisvrouw, een bejaard vrouwtje, zichtbaar iets jonger dan haar echtgenoot, vervolgens een jongedochter van naar gissing ruim 20 jaren. Bij het binnentreden staan wij niet eerbied stil, want de huisvader is bezig in de Bijbel te lezen, en wij horen hoe hij duidelijk verstaanbaar leest: "Om Jakobs, Mijns knechts wil, en Israëls, Mijns uitverkorenen. Ja, Ik riep u bij uwen naam. Ik noemde u toe, hoewel gij Mij niet kentet."

Hier pinkte de lezer een traan weg en ging voort met lezen. Het was Jesaja 45. Met aandacht luisterden wij, tot hij met deze woorden eindigde: "Maar in de Heere zullen gerechtvaardigd worden en zich beroemen het ganse zaad Israëls."

Wij waren in de woning van de ons bekende tamboer. Doch, zo vraagt men, wij hebben toch vernomen, dat de man niet lezen kon. En dat was ook zo, maar ook weten wij, dat hij tweeërlei begeerten had. De eerste, dat hij Gods Woord mocht kunnen lezen, en de tweede naar een huiselijke kring. De Heere heeft die begeerten vervuld, en hoe hij er toe gekomen is, zullen wij vertellen.

Wij hebben hem verlaten, toen hij weer op weg was naar de kazerne, nadat hij de last had vervuld, die hem door een stervende was opgedragen. Kort daarop kwam hij in aanraking met een korporaal, die, hoewel onbekeerd, nochtans uit kracht van opvoeding liefde voor de Waarheid had. Deze nam op zich hem te leren lezen, en het akkoord werd gesloten. Voor elk vers uit de Bijbel, dat de tamboer zou kunnen lezen, moest hij vier duiten aan de korporaal betalen en een stuiver voor een heel hoofdstuk. Een a-b-boek wilde hij niet hebben, want, zei onze tamboer: "De Bijbel is een a-b-boek en een spelboek voor eerstbeginnenden, een lesboek voor meergevorderden en een studieboek voor de geleerden."

Nu, de leermeester had genoeg van zijn leerling die goede vorderingen maakte. Het was vreemd om de plek te zien, waar de oefening plaats had. Nu reeds zat de één op zijn krib en de ander er op zijn knieën voor. Op een andere tijd, om 't rumoer te ontwijken, waren ze op de plaats gevlucht; dan lag het Boek op de bank en zij beiden op hun knieën er voor, en dan wees de leerling met een zwavelstokje bij de letters en de woorden. Al spoedig kon de tamboer enige verzen lezen en betaalde hij voor ieder

vers eerlijk zijn vier duiten, wat hij gemakkelijk kon doen van zijn karige soldij, daar hij niet de minste verteringen maakte, maar alles zorgvuldig bespaarde, om zijn schoolgeld te kunnen betalen.

Er waren zo drie maanden verlopen, dat onze vriend met zijn leermeester en ook alleen, wanneer er maar een ogenblik tijd was, zich had geoefend en de Heere op zijn gebed verhoring had gegeven, zodat hij op zekere morgen het achtste hoofdstuk uit de brief aan de Romeinen duidelijk en verstaanbaar gelezen had. Zijn hart sprong op van blijdschap, en hij had zijn leermeester wel willen omhelzen, die zich met hem in zijn goede vordering mocht verheugen. Nu had het zwavelstokje zijn dienst gedaan; het werd weggeworpen.

De vinger werd nu gebruikt om de regels aan te wijzen, totdat zulks niet meer nodig was en hij de hele Bijbel lezen kon. Wie het gehoord had, zou gedacht hebben, dat hij van jongs af er in onderwezen was. Alleen als hem, zoals hij zei, kwade namen voorkwamen, dan hoorden wij hem die wel eens radbraken. En wat nu het voornaamste was: hij had er de grote Uitlegger bij, en bij de dag verwonderde hij zich al meer en meer, dat er zulke schatten in dat Boek waren verborgen.

Het was niet te verwonderen, dat onder zulk een ruwe omgeving die stille leeruren voor velen een doorn in het oog waren. Voornamelijk was er één, en wel een sergeant-majoor, wie het tot grote ergernis was. Hij was een man, die wel stipt was op zijn dienst, maar overigens een ruw, goddeloos mens, een ergerlijke spotter en vloeker. Deze had het dan bijzonder op onze tamboer gemunt en was er steeds op uit, om te beproeven hem in het één of ander te kunnen beschuldigen, waarvoor hij hem straffen kon. De Heere beschikte het echter altijd zo, dat hij geen vat op hem krijgen kon, waarvoor onze vriend Hem steeds mocht erkennen, Die in dat alles zo goedgunstig voorzag.

Wij delen dit mee, omdat wij later diezelfde onderofficier weer zullen ontmoeten.

Sinds de trommelslager zo vlug in de Bijbel lezen kon, waarvoor hij de Heere alleen de eer toebracht, was hij altijd zeer hard tegen mensen, aan wie de Heere genade had bewezen en die niet konden lezen. Dan hoorden we weleens, hoe hij tekeer ging, zeggende: "Het is onwil, luiheid, onverschilligheid, gij berooft uzelf van het heerlijkst genot en zijt evenals een mens, die in een vreemd land komt en de spraak niet verstaat; deze moet altijd een tolk hebben, want een ander moet u de brieven van de Koning voorlezen."

En als dan zulk één daartegen inbracht, hoe de Heere Zelf wel tot de ziel kan spreken, dan ging hij voort: "Dat weet ik; dat weet ik bij eigen ondervinding, toen ik nog niet lezen kon; maar in dat Boek staat: *Zij zullen kennen en vervolgen te kennen*. En zal nu een geestelijk mens in die kennis toenemen, dan moet hij het Boek kunnen lezen, want dat is het middel, dat God ons daartoe gegeven heeft; en zonder dat zult gij wel in de hemel komen, maar gij blijft met dat al een botte duif. En," zo vervolgde hij dan, "het is Gods bevel, want er staat: Houdt aan in het lezen. En als gij dan niet lezen kunt, dan is het uw zonde, dat gij aan dat bevel niet kunt gehoorzamen." Als hij daarmee doende was, dan werd hij gewoonlijk heftig en sloeg zo hard op zijn trom, dat ik dacht, dat het vel zou barsten.

10. Vertrek, ga uit van hier!

Sedert onze trommelslager bevoorrecht was Gods Woord te kunnen lezen, werd zijn begeerte al sterker, om van de dienst te worden ontslagen. Maar veel bezwaren deden er zich op, en wat wel één van de voornaamste was: hij kende geen ambacht. De binnenpratens hadden ook zeer veel in te brengen, en in een levendig schilderij werd

hem als voorgesteld, hoe hij als een nietsdoener zou moeten voortleven en gebrek lijden, en wat dan nog het ergste was, dat de Naam des Heeren om Zijntwil zou gelasterd worden. Het kostte hem menige slapeloze nacht en vele zielsworstelingen. Zijn goddeloze omgeving werd hem hoe langer hoe meer benauwd, hoewel hij bevreesd was, om zijn eigen en niet Gods weg te gaan,

Zo was 't op zekere nacht, dat hij wakend op zijn krib lag, steeds werkzaam zijnde met de lang gekoesterde begeerte, toen hem plotseling in de ziel viel: "*Vertrek; ga uit van hier.*" Dit was hem een aangename boodschap, maar daar die zo geheel met zijn zin overeenkwam, was hij in twijfel, of de tijding wel van Boven kwam. Dit bracht hem tot onderzoek, en diezelfde dag kwamen die woorden tot driemaal toe met dezelfde kracht op zijn hart Hij geloofde, dat de Heere tot hem gesproken had, maar de twijfelingen waren nog niet ten einde, en hij kwam alweer met hetzelfde bezwaar: de vrees, dat hij gebrek zou lijden en te schande worden. Toen was het, dat de Heere aan zijn twijfelingen een einde maakte met deze woorden: "Vrees niet! Ik ben met u; uw brood is zeker, en uw water is gewis."

Nog diezelfde dag meldde hij zich aan met verzoek om zijn paspoort, waarop hij reeds lang aanspraak had. En hoewel zijn superieuren hem graag wilden behouden, omdat het bij onze vriend was: "Spreekt alzo en doet alzo!" zo bleef zijn besluit vast, omdat hij wist, dat het Gods weg was. Niet lang daarna ontving hij het verlangde paspoort, en met een ruime afrekening, daar hij steeds zuinig geweest was, verliet hij niet zonder aandoening zijn regiment. Hij werd nog eens teruggeleid langs de weg, die de Heere met hein gehouden had van het ogenblik af, dat hij als tamboer werd in dienst gesteld. Hij dacht, hoe hij als een woedende leeuw zich met verheven schilden tegen de Heere verzet had, hoe God hem te sterk was geworden en hij eindelijk als een schuldig zondaar aan de voeten van de Heere Jezus mocht neervallen, Die hem genadig had opgericht en hem met lichaam en ziel voor Zijn rekening had genomen, voor tijd en eeuwigheid. En bij het verlaten van de poort zei hij: "Ja, de Heere heeft alles wel gemaakt."

Toen hij een kwartier buiten de stad gekomen was, zette hij zich op een paaltje aan de weg neer, overzag de omtrek en zei: "Wel jongen! Daar zit je nu geheel alleen in de wijde, wijde wereld, zonder bloedverwanten of vrienden. Waar nu heen?"

Hij zat daar lang in gepeins, maar hij was niet alleen, want de aartsvijand liet hem niet met rust, en hij zag in de geest een sissende slang, die vuur en venijn naar hem spuwde, maar ook hoe een sterke leeuw de voet zo stevig op de slang zette, dat zij niet tot hem naderen en haar venijn hem niet raken kon.

Hij vatte nieuwe moed. De Leeuw uit Juda's stam, Die de slang de kop vermorzel d had, zijn dierbare Borg en Zaligmaker, was met hem. "En nu," zei hij bij zichzelf, "zou het toch louter ongeloof zijn, en ik zou Hem oneer aandoen, wanneer ik Hem op Zijn woord niet geloofde."

Maar waar nu heen? 't Kwam hem in zijn hart, om te gaan naar de woning van Maria, aan wier ziekbed wij hem vroeger gezien hebben. Zijn besluit was genomen, maar alweer bezwaren: "De ganse familie," zo dacht hij, "kan wel dood zijn; er zijn al zoveel jaren voorbijgegaan." Wel was hem de tijding gebracht, dat Maria zacht en zalig in de Heere ontslapen was, maar van de beide oude mensen had hij sedert niets meer gehoord.

Nochtans zette hij zijn reis voort, en onder vele aanvallen, bestrijdingen en bemoedigingen kwam hij aldaar aan. De vrouw des huizes was haar dochter spoedig gevolgd; de heer B. was echter nog in leven en sleet zijn dagen in gezelschap van een

huishoudster die met hem de Heere vreesde.

Onze vriend was niet alleen welkom, maar werd met de innigste hartelijkheid ontvangen, en de oude heer had veel te vertellen van de zalige uitgang van zijn vrouw en dochter dat dan ook, en niet zonder reden, zijn lievelingsonderwerp was.

Eindelijk kwam dan ook ter sprake de toestand en het verlangen van de trommelslager, en met verwondering zei de heer des huizes op te merken, hoe het scheen, dat de Heere Zelf reeds alles voor hem klaar had gemaakt.

De vorige avond had hij, zoals niet zelden gebeurde, een bezoek van zijn vriend H. gehad, een voornaam kaashandelaar in die stad, en onder vele gesprekken deelde deze hem mee, hoe hij al geruime tijd gesukkeld had, om een vertrouwde pakhuisknecht te vinden, en dat het hem een ernstige behoefte was geworden, dat de Heere er in mocht voorzien.

"Komaan," zei de heer B., "wij gaan samen naar de heer H., en ik geloof, mijn vriend! dat gij al verhuurd zijt."

Zo gingen zij dan samen, de trommelslager nog altijd in zijn militair pakje.

Toen ze het kantoor binnenkwamen, zei de heer "Ziedaar, mijn vriend H.! Hier hebt ge uw nieuwe pakhuisknecht."

Deze zag vreemd op, maar na van één en ander onderricht te zijn, bleek het, dat onze trommelslager reeds verhuurd was eer hij zijn nieuwe patroon had gezien. En zo zei hij: "De Heere is mijn grote Verhuurder geweest."

Nu werd de oude kleding afgelegd en onze vriend in een burgerpak gestoken, en reeds de volgende dag kwam hij in zijn nieuwe betrekking.

Er was nu een tijd van rust voor onze vriend aangebroken. In de woning, waar hij zijn intrek nam, vreesde men de Heere niet alleen, maar zij was een herberg voor het arme volk van God.

Als de zon onder was, was zijn arbeid afgelopen, en daar hij spoedig met des Heeren kinderen in kennis geraakte, zo sleet hij onder hen menige aangename avond, ook niet zelden ten huize van de heer B., wiens getrouwe huisvriend hij tot diens dood toe bleef.

De rustdagen waren verlustigingsdagen, en behalve de kwellingen van de inwonende verdorvenheden had onze vriend als de hemel op aarde.

Maar het woord van de Heiland zou ook bij hem waarheid blijven: "In de wereld zult gij verdrukking hebben."

11. Uit alle nood gered

Zo was dan onze trommelslager uit Sodom verlost; zijn uitwendige trommelstokken had hij voorgoed achter zich, maar hij werd veel verwaardigd, om evenals Mirjam, de geestelijke trommel te nemen en te getuigen van de grote Godsdaden aan hem, de grootste der zondaren, bewezen.

Meer dan een jaar achtereen mocht hij dagelijks als met verse olie worden overgoten, en behalve de geestelijke boosheden in de lucht, die nu en dan haar pijlen op hem aanlegden, waren zijn dagen hem onvergetelijk zoet. Daarbij was zijn patroon naar genoegen van hem gediend, en hij verrichtte zijn arbeid met blijdschap en vergenoegdheid.

Maar hij begeerde niet alleen de weg op te gaan. De Heere had gezegd, *dat het niet goed was, dat de mens alleen zij*. Eén van de beide meisjes, die in het godsdienstig gezelschap aanwezig waren, toen hij daar in kwartier was, mocht hij, zoals de mens

zou zeggen, toevallig, maar in de eigenlijke zin door Gods beschikking, ontmoeten, en... de bijzonderheden zullen wij niet meedelen. Cornelia R. werd zijn wettige huisvrouw, welk huwelijk met één kind, een lief, aanvallig meisje, werd gezegend. Zo rolden hun dagen zachtens voort, onder licht en donker, gezondheid en ziekte, voor- en tegenspoed. Hoewel zware rampen genadig van hem en zijn huis werden afgeweerd, terwijl vrede en eensgezindheid in hun huis woonde en niet zelden de Heere zich verwaardigde, om onder hun nederig dak in te komen.

Twaalf jaren was hij in zijn betrekking geweest, toen zijn patroon stierf en diens zoon de plaats van zijn waardige vader aanvaardde. Maar de waarheid van het spreekwoord, dat er weinig jongen zijn, die het de ouden verbeteren, werd ook hier bevestigd, zoals we later zullen horen.

Zijn oude vriend, de heer B., was in de Heere gestorven, en op de avond van zijn begrafenis zaten de beide echtgenoten 's avonds stil en weemoedig over het verlies bijeen, toen er op de deur geklopt en deze weldra geopend werd door een man met een woest uiterlijk en zeer haveloze kleding.

Cornelia ontstelde, en haar man niet minder, want het was *zijn eigen broer*, die, nadat zijn straftijd ten einde was, hier en daar ellendig had rondgezworven, totdat hij eindelijk zijn broeder wedervond.

Was hij jarenlang van deze doorn in het vlees bevrijd geweest, nu kwam deze met vernieuwde scherpte hem steken, want Bart was dezelfde gebleven, die hij altijd geweest was. Hij werd echter met de grootste liefde ontvangen; alles was voor hem ten beste, en het mocht, na enige moeite, onze vriend gelukken, dat hij voor hem enig werk als sjouwer vond. Als deze nu zijn weg goed had aangesteld, zou hij, hoewel schraal, met ere zijn brood hebben kunnen verdienen; maar dat was er verre van af, wat voor onze vriend en zijn zachte huisvrouw een gedurige kwelling was, waarvan ze hun hele leven niet verlost werden. Echter mag het gezegd worden, dat het scheen, dat Bart de vroegere moordlust, die hem jegens zijn broeder bezielde, voorgoed had afgelegd.

Drie maanden na de dood van de heer B. werd onze vriend op het kantoor geroepen en hem door zijn nieuwe patroon aangezegd, dat er een hele verandering komen zou en dat in het vervolg de knechten en dus ook onze vriend zondags moesten werken.

Wat daarop volgde, willen wij liefst onze oude trommelslager zelf laten meedelen.

De boodschap van mijn nieuwe patroon trof mij als een donderslag. Wel had ik ondervonden, dat hij bij zijn vader ver ten achter was, en reeds menigmaal was het mij gebleken, dat hij een grote afkeer had van het volk van God. Dit echter had ik niet verwacht, en toen ik de tijding ontving, was het of ik voor en achter mij een grote afgrond zag. Voor mij, om mijn Koning Jezus te verloochenen; achter mij armoede en ellende. Maar de keus was spoedig gedaan, en ik antwoordde mijn patroon, dat ik van Gods wege moest weigeren aan zijn bevel te gehoorzamen.

Toen ontwaakte zijn toorn, en vele en verscheidene verwensingen braakte hij uit tegen mij en het arme volk van God. Nu had ik, als een schaap van de kudde van de goede Herder, dit met geduld en lijdzaamheid moeten dragen, maar tot mijn schande moet ik bekennen, dat dit zo niet was. Mijn oude, boze natuur werd eensklaps gaande gemaakt, en allesbehalve met bescheidenheid beantwoordde ik zijn smaadredenen. Het gevolg was, dat ik mijn loon ontving en tevens de tijding, dat ik voorgoed uit mijn betrekking werd ontslagen.

Ik kwam bij mijn vrouw in een toestand, waarin ze me nog nooit gezien had. Ik had gemeend, dat de oude ranken van boosheid, haat, wrok en toorn voorgoed bij mij dood waren, maar nu kwamen ze weer levend te voorschijn, en hoewel de Heere mij bewaarde, dat ze niet over mijn lippen kwamen, zo was echter mijn hart vol vloeken tegen de onrechtvaardige man.

Met zachte toespraken en Gods Woord zocht mijn vrouw mij tot bedaren te brengen; het was echter alles te vergeefs. Het was dan ook niet gering; op een ogenblik, niet om enig plichtsverzuim, maar om het houden van Gods geboden, te worden ontslagen en midden in de winter met vrouw en kind zonder brood te zijn. Het bracht mij zeer in de engte, en 't was of alles op mij losstormde, terwijl ik daarbij hevig geschud werd omtrent mijn staat voor de eeuwigheid.

Was ik nu maar als een gespeend kind geweest, en dat had ik moeten wezen; maar het was het tegendeel. Ik geraakte in een vreselijke opstand tegen de Heere, die bijna acht dagen duurde. Wie zijn eigen hart kent, zal weten, dat in zulke wegen de Heere alleen de Machtige is, om de ziel stil te doen zijn.

Zo zat ik op de achtste dag in stil gepeins neer, toen mij levendig deze woorden voorkwamen: "De vossen hebben holen en de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des mensen heeft niet, waarop Hij het hoofd kan nederleggen." Dit brak mijn vijandschap. Ik zag hoe het de goedertierenheden des Heeren waren, dat ik niet vernield was, en dat alles wat mij overkwam strikte rechtvaardigheid was. Mijn wapenen tegen de Almachtige werden mij uit de hand geslagen, en door genade mocht ik het onderspit voor mijn Koning delven. Hij zwaaide Zijn gezegend zwaard in mijn ziel, zodat mijn opstand plaats maakte voor vernedering en verbrijzeling, en met een levendig besef van mijn diepe schuld en ellende kwam de tollenaarsbede uit het hart en over de lippen. Mijn ziel werd als een gewaterde hof; alle bekommernissen waren als geheel opgeruimd; alle vrees voor de toekomst werd weggenomen, terwijl ik mijn vijand aan de ontferming Gods mocht opdragen.

De vrede keerde weer in mijn huis, maar het was duidelijk, dat er spoedig gebrek zou volgen. Nochtans mocht ik in stilheid daaronder verkeren, en ik billijkte de weg, die de Heere met mij hield. Mijn vrienden verstonden het niet allen, hoe ik in zulk een weg stil berusten kon; de Heere echter maakte het alles met Zichzelf goed.

Hoewel ik alle middelen aanwendde om werk te bekomen, was het des Heeren tijd nog niet. Mijn nood klaagde ik niet aan de mensen, maar aan de Heere alleen. Gewillig zag ik nu het één, dan het ander van mijn huisraad versmelten, en van achteren moet ik zeggen, dat de ogen van mijn vrienden werden gehouden, dat ze het niet zagen. Als een bijzondere goedheid Gods bleef mijn svrouw in een onderworpen gestalte, en zij was mij veel tot bemoediging, hoewel het niet te verwonderen zou zijn geweest, indien zij moedeloos bij de pakken was neergezonken.

De vele en velerlei bemoeienissen en uitreddingen, die wij gedurende die winter ondervonden, kan ik niet vermelden; ze zijn te veel om te noemen. Een enkele dus.

Op zekere avond, dat wij ons laatste maal gedaan hadden en er geen vooruitzicht was tegen de volgende dag, besloten wij ons klein, lief klokje te gelde te maken. Terwijl wij daarover handelden, kwam mij voor: "Zijt niet bezorgd voor den dag van morgen; de morgen zal voor het zijne zorgen." Dit was een riem onder 't hart, en steunende op de trouw Gods, legden wij ons ter rust.

Vroeg in de morgen werd de deur geopend en een zak aardappelen, een stuk spek en een rijksdaalder in ons huis gebracht. De gever was onbekend, maar de grote Gever kreeg er de eer van.

Toen wij ons met spijze hadden versterkt, ging ik de deur uit, en na nauwelijks enige minuten gelopen te hebben, zag ik iets op de grond liggen. Ik raapte het op; het was een leeg geldzakje, meende ik, maar nee, toen ik het van binnen bekeek, was er een bankbiljet in van f. 60,—. "Nu," zei de duivel, "nu ben je voor lang geborgen."

Hij had echter geen vat op mij, en ik peinsde op middelen, om de eigenaar op te sporen, toen mijn oog viel op een naam, die van buiten op het zakje stond. Het was die van een bekend handelaar in manufacturen. Ik spoedde mij ogenblikkelijk daarheen.

Toen ik in de winkel kwam, hoorde ik hoe de koopman achter zijn toonbank hevig uitvoer tegen een jongeling, die er voor stond en onder een vloed van tranen aan zijn smartgevoel lucht gaf.

Ik hoorde dat alles aan, want men scheen niet spoedig notitie van mij te nemen. Eindelijk werd mij gevraagd: "Wat mot je?"

Ik begreep, dat ik de rechte man had gevonden, en zei: "Heeft mijnheer iets verloren?"

Hij antwoordde: "Dat zal me ook niet veel helpen of jij dat weet. Wat mot je?"

Ik glimlachte en zei: "Wat ik mot, mijnheer? Het verlorene terecht brengen."

De gezichten veranderden eensklaps, alsof na een hevige onweersbui de lucht was opgehelderd. Ik verlangde te weten wat er verloren was, en toen het mij duidelijk was beschreven, reikte ik het zakje over, waarin het bankbiljet zat.

Toen riep de eigenaar verbaasd uit: "Je bent een eerlijke vent! Je had het net zo goed kunnen houden."

"Nee, mijnheer!" hervatte ik, "dat zij verre van mij: het was het mijne niet. Ik was blij met de vondst, maar niet minder, dat ik het aan de rechte eigenaar kon ter hand stellen".

"Nu," zei hij, terwijl hij naar zijn geldlade ging, omdat je zo'n eerlijke kerel bent, déâr!" En hij gaf mij vier rijksdaalders. Ik bedankte vriendelijk, terwijl hij in het heengaan nog zei: "Nu, vriend, één ding verzeker ik je: je zult nooit gebrek hebben; eerlijk duurt het langst."

Hoe ik naar huis ging, kan ik niet zeggen; het was of er vleugels aan mijn voeten waren, en toen ik de vier rijksdaalders op tafel legde en mijn ontmoeting aan mijn vrouw mededeelde, toen vielen er meer tranen dan er rijksdaalders op de tafel lagen.

Wij hadden niet bezorgd behoeven te zijn tegen de dag van morgen; de Heere had Zijn Woord opnieuw vervuld, en onze harten vloeiden over van de goedertierenheden Gods.

Zo ging dan die winter voorbij onder veel zuur, maar niet minder zoet, want de bemoeienissen Gods waren zo menigvuldig, dat de wanden van onze schamele woning niet zelden weergalmden van lof- en dankpsalmen. Intussen was het ene stuk huisraad na het andere dezelfde weg gegaan. Ons lief huisklokje was er echter nog, en mijn vrouw, die het even ongraag miste als ik, had, toen het laatst door de wonderlijke vondst van die banknoot was behouden gebleven, te geloven gekregen, dat we 't zouden mogen behouden. Ik deelde echter niet in dat geloof, te meer, daar alle pogingen om werk te bekomen, mislukten. Wel mocht ik zo nu en dan door arbeid iets verdienen, maar dat was dan zo maar als noodhulp voor een enkele dag. Bij ogenblikken werd ik heftig aangevallen, dat ik de oorzaak was van de nood, waarin vrouw en kind verkeerden, maar het duurde zelden lang, want mijn trouwe Helper kwam telkens weer, zodat de strikken gedurig werden gebroken.

Onder dat alles heb ik veel mogen leren, want had ik meermalen ondervonden wat ik aan mijn God had, in deze diepe wegen heb ik het nog meer geleerd. Het geloof wordt dan meer geoefend, en het steunen op het zichtbare maakt plaats voor het zich verlaten op de trouw van een onveranderlijke Verbonds-God. O, het is gemakkelijk op God te

vertrouwen, als alles voor de wind en naar onze zin gaat; maar als wind en stroom tégen zijn, de golven in 't schip slaan en het één na het ander over boord wordt geworpen, dan is er geloofskracht nodig, om met Habakuk in zijn God op te springen. Ik mocht echter veel dat voorrecht genieten, terwijl ik het als een bijzondere weldaad van de Heere mocht erkennen, dat mijn lieve vrouw, met haar zachte en stille geest, zo lijdzaam en onderworpen was, dat ik niet zelden door haar werd beschaamd gemaakt.

Geruime tijd mochten de vier rijksdaalders dienst doen; nochtans, ze begonnen van lieverlede te versmelten, en toen het laatste geld uitgegeven en het laatste maal er van genuttigd was, zagen wij elkaar aan en keken op ons klokje, toen mijn vrouw mij vriendelijk toelachte en zei: "Nee, man! de Heere heeft het mij beloofd; Hij zal het voorzien."

De volgende morgen ging ik weer uit, en ziende op de goede hand mijns Gods, waren mijn pogingen niet tevergeefs. Zolang dat gevonden geld had gestrekt, had ik steeds vergeefse moeite aangewend, om werk te bekomen; maar toen het op was, gelukte het dadelijk, en veertien dagen achtereen mocht ik wel geen ruim loon verdienen, maar toch zoveel, dat ik mij en mijn gezin kon onderhouden.

Eén bijzondere zaak moet ik hier nog vermelden. De huishuur is voor een arm mens een gedurige zorg. De Heere echter had die zorg op Zich genomen. Toen ik de eerste maal kwam betalen, nadat mij mijn vaste betrekking was opgezegd, zei de huisheer, dat de huur al betaald was. Ik keek verwonderd op, en toen ik de oplossing van dat raadsel wilde weten, zei hij: "Dat komt er niet op aan, 't is betaald, en wie 't gedaan heeft, behoef je niet te weten."

Hoe wij hierin de hand des Heeren zagen, kan iedereen begrijpen, die dergelijke bemoeienissen Gods bij ervaring kent.

Toen ik de volgende week weer kwam betalen, was het evenzo, en toen ik voor de derde maal terugkwam, zei de huisheer: "Gij hoeft niet terug te komen; de huishuur is betaald, tot u weer vast werk hebt."

Ik ging er echter van tijd tot tijd heen, maar ontving steeds dezelfde blijde tijding. Wie dit gedaan heeft, heb ik nooit geweten, maar wel, dat het 's Heeren werk was. Het verkeer onder Gods volk was mij die winter, zoals altijd, tot bijzonder genot. Die avonden vlogen gewoonlijk snel voorbij, en als 't had geholpen, dan hadden wij zeker de klok doen stilstaan; maar al stond dan ook de wijzer stil, de tijd ging toch voort.

12. Vriend en broeder

Op zekere avond zaten wij onder een aangenaam en levendig gesprek over Gods leidingen bij elkaar, toen er een persoon binnenkwam, die ik dadelijk herkende en die een rilling over mijn lichaam deed gaan. Het was dezelfde sergeant-majoor, die mij tijdens mijn dienstdienst zoveel lagen gelegd had en, evenals ik in mijn eertijds, in allerlei goddeloosheid leefde. Hoewel hij in burgerkleding was, waren zijn trekken toch levendig in mijn ziel geprent, zodat mijn mond gesloten werd, toen ik hem zag.

Hij herkende ook mij en zei: "Ben jij niet de bekende trommelslager? En hebben wij niet bij hetzelfde regiment gediend?"

Toen ik dat toestemde, hoewel ik met die nieuwe kennismaking niet was ingenomen, nam hij het woord op en zei: "Ja, vrienden, ik ben een grote kwelduivel voor onze tamboer geweest. Ik diende toen zeer gewillig de vorst der duisternis, maar ik ben van korps veranderd; ik ben van onder zijn zwart vaandel gedeserteerd, en het is nu ruim vier jaren, dat ik mij geschaard heb onder de banier van Koning Jezus, of laat ik liever

zeggen, dat Hij mij te sterk is geworden en mij heeft overmocht. Want ik zou nooit, nooit naar Hem gevraagd hebben, maar Hij heeft mij, ellendige, Zelf opgezocht en uit de kaken der hel verlost."

De verandering, die er bij deze tijding in mijn ziel plaats had, kan ik niet beschrijven, want schrik en afgrijzen maakte plaats voor blijdschap en verwondering.

Hoe het bij hem was toegegaan, wenste ik graag van hem te weten, waarop hij in 't kort ons mededeelde, hoe hij met één zijner makkers de avond in brooddronkenheid en goddeloosheid doorbracht, toen deze plotseling onwel werd en dood aan zijn zijde neerviel. Dit was een ontzettende slag op zijn hart, en het was of iemand hem zei, dat zijn makker in de hel lag en hij nu aan de beurt was. Onder hevige zielsovertuigingen had hij lange tijd verkeerd, terwijl hij al dadelijk zijn slechte wegen verliet en er een gehele verandering in zijn gedrag plaats had. Nergens vond hij rust; hij leerde God billijken in Zijn recht en riep om genade, maar zag geen uitkomst. Dit duurde, totdat hem, onder de predicatie, de weg der verlossing werd geopend, en nu kwam er hoop in zijn ziel, en hij werd van toen af een kermer aan Jezus' voeten. "En nu," zei hij, "voor ruim twee jaren mocht ik door genade de Heere de hand geven en als met mijn hand onderschrijven: *Ik ben des Heeren!*"

Die avond zal ik nooit vergeten, en ik denk geen van de vrienden, die tegenwoordig waren, want de Heere was kennelijk in ons midden, en aller monden en harten waren vervuld met lof en aanbidding van Hem, Die van en verscheurende wolf een zachtmoedig lam gemaakt had.

Toen wij van elkaar scheidden, zei mijn oude vijand, nu mijn vriend en broeder, dat hij voornemens was de volgende dag mij te komen bezoeken, daar hij bijzondere zaken met mij te bespreken had. Wat dat zijn mocht, wist ik niet, maar ik was zeer begerig om het te weten. En zonder nu op de mens te steunen, zo was het mij toch alsof hij mij aan werk zou helpen. En hoewel ik daartoe niet de minste grond had, zo was het mij voor het uitwendige, zowel als naar het inwendige, zo gemakkelijk, alsof er voor de toekomst geen wolkje aan de lucht was.

Met verlangen verbeidde ik de komst van mijn vriend, die zich niet lang liet wachten. Toen wij geruime tijd met elkaar hadden gesproken over de wonderlijke leidingen Gods die wij samen hadden ondervonden, vroegde hij naar mijn uitwendige toestand, zeggende, dat hij het wel kon zien, dat wij het niet al te breed hadden. Ik mocht des Heeren grote daden roemen, maar hield ook niet achter, hoe ik verlangend naar vast werk uitzag, om in de behoefte van mij en mijn gezin te kunnen voorzien, hoewel dit niet gemakkelijk gaan zou, omdat ik geen ambacht kende, maar dat ik wist, dat bij de Heere alles mogelijk was, op wie dan ook onze ogen gericht waren.

Toen deelde hij mij mee, dat hij, sinds hij de dienst had verlaten, als schrijver op een kantoor was werkzaam geweest, maar dat hij, door de dood van een oom uit Oost-Indië, die zijn neef enig erfgenaam van zijn nalatenschap gemaakt had, nu een welgesteld man geworden was. Dat hij een grote zaak in de stad gekocht had, waarvan gisteren de koop was doorgedaan, en hij nu in de gelegenheid was het kwaad, dat hij mij vroeger had aangedaan, zoveel mogelijk goed te maken, waarom hij mij van nu af in zijn dienst nam, indien ik er althans toe genegen was.

Ik hoef niet te zeggen, met welk een blijdschap ik met mijn vrouw die tijding vernam. Zo zouden wij dan van die drukkende banden worden ontheven, en mijn vriend, nu mijn patroon, nam dadelijk alle geldelijke bezwaren weg; hij voorzag in alle behoeften en verlangde zelfs, dat wij ruimer zouden gaan wonen. Dit laatste begeerden wij niet. "Onze stille woning", zei mijn vrouw, "was zo dikwijls getuige van onze worstelingen

geweest, en de Heere kwam zo vaak onder ons schamel dak in, dat ik mij aan dit huisje gebonden gevoel." Dit is dan ook zo gebleven, en wij hebben nooit naar ruimere omgeving verlangd.

Toen ik voor de eerste maal mijn wekelijks loon ontving, dat veel ruimer was dan dat ik bij de heer H. had genoten, ging ik de huishuur betalen. De huisheer ontving het geld en zei, dat ik nu weer wekelijks kon betalen. Toen ik hem naar de gever vroeg, zei hij: 'Wees daar maar niet nieuwsgierig naar; gij zult het nooit weten.' Ik verzocht hem de edelmoedige gever toch wel hartelijk voor mij te bedanken. Toen zei hij: "Dat hoeft niet; die heeft al dank genoeg."

Het was en bleef mij vreemd, maar het was mij tot versterking, hoe de Heere de harten der mensen in Zijn hand heeft en ze neigt als waterbeken.

Nog één bijzonderheid mag ik niet vergeten omtrent een gezegende uitredding in de bange dagen, die wij doorleefd hebben. 't Was wel te denken, dat er van onder- en bovenkleding geen mime voorraad was, en mijn vrouw keek mij weleens bedrukt aan, als ze het ene lapje naast het andere zette en niet zelden haar het garen en het nodige verstelgoed ontbrak. Maar wij moesten het er mee doen, want de middelen waren er niet om het te kopen.

Drie dagen na de liefelijke ontvangst van die vier rijksdaalders, uit 's Vaders hand, werd ons 's avonds een groot pak thuis gestuurd. Het scheen, dat de koopman, bij wie ik het gevonden geld terugbracht, goed onderzocht had wat er zoal bij ons nodig was; althans, hij bad ruim voorzien in onder- en bovenkleding, die wel gedragen was, maar niet versleten. Tevens was er aan toegevoegd: garen, band, spelden en naalden, zodat mijn vrouw er zo rijk mee was als een koningin.

En zo mocht ik dan, uit de knellende banden verlost, een stil en vredig leven genieten en het brood van mijn bescheiden deel met een lieve levensgezellin delen die met mij het aangezicht naar Jeruzalem gewend had.

Een lief kind, onze oogappel, die de zachtheid en liefalligheid van haar moeder bezat; daarbij vele lieve vrienden en een patroon, die mij meer als vriend en broeder dan als zijn knecht behandelde, terwijl het lichtste werk altijd voor mij was.

Maar zonder een doorn in het vlees leeft er, geloof ik, geen enkele wandelaar naar Sion. Ik behield dan ook steeds een zeer scherpe doorn in mijn broeder. Soms maakte hij mijn vrouw en mijn kind angstig, wanneer hij beschonken aan de deur kwam en met dreigementen een gift eiste. Meer dan eenmaal heb ik van het mijne bijgedragen, om hem de schande te besparen van buiten de deur te worden gezet.

Niet zelden was 't mij een stof van verwondering, wanneer ik dacht, dat de Heere letterlijk Zijn woord vervuld had: "Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat." Ik was toch van nature dezelfde; vrijmachtige genade was het alleen, die mij van een doorn een dennenboom, van een distel een mirtenboom maakte, en ik geloof, wanneer ik zal verwaardigd worden, dat de Heere mij tot Zich nemen zal, er niemand van de verlost en harder zingen zal van de goedertierenheden des Heeren dan de oude trommelslager.

Om in Gods vrijmacht te berusten, wanneer wij hem, niet wie wij onder hetzelfde hart gedragen zijn, zien weg gestoten van voor Gods aangezicht en zinken in de poel, die van zwavel en sulfer brandt, daar is genade voor nodig. Ook dat heb ik ondervonden.

De maat was vol en Gods lankmoedigheid jegens mijn broeder ten einde. Onder de ruwste omgeving te zijn, was zijn lust en leven. Zo was hij werkzaam aan het heiblok, toen één der touwen brak, waarmee het vaststond. Hoe het nu gebeurd is, kan ik niet

juist zeggen; dat weet ik, dat bij de val mijn broer getroffen en hij meer dood dan levend werd thuis gebracht.

Ik heb geen lust om de vreselijke tonelen te beschrijven, die ik de twee dagen, die hij daarna nog geleefd heeft, heb bijgewoond. Het is hartverscheurend een verstokte zondaar de eeuwigheid te zien ingaan, vooral wanneer het ons eigen vlees en bloed is.

En nu eindig ik. Ik heb in niets anders te roemen dan in de Heere en in Zijn vrije, soevereine genade en van mijzelf te getuigen, dat ik een bederver gebleven ben en de aanbiddelijke Ontfermer er alleen de eer van hebben zal, wanneer de arme trommelslager de kroon aan de voeten van het Lam zal mogen neerleggen; want noch hij, noch iemand heeft een draad aan het witte kleed toegevoegd, waarmee hij zal aanzitten aan de Bruiloft des Lams.

13. De zangers, de speellieden en de trommelende maagden

En hiermee zijn wij aan het slot gekomen van het verhaal, wat de oude trommelslager ons zelf heeft meegedeeld. Hij is reeds voor enige jaren de weg van alle vlees gegaan, en zijn geliefde Cornelia is hem spoedig in de eeuwige rust gevolgd.

Jaren achtereen bleef hij in dezelfde werkkring, totdat de ouderdom en de grijsheid 't noodzakelijk maakte, dat hij zijn arbeid staakte. Drie maanden was hij aan zijn woning gebonden, zich in het blijde vooruitzicht strelende, dat hij weldra zijn gemakkelijke ziekenstoel, hem door zijn beminde patroon bezorgd, zou verwisselen met de plaats, die zijn Goël voor hem hierboven had bereid.

Hij mocht in die dagen veel, zeer veel van de Heere genieten, en niet zelden was zijn stille woning vol van dat volk, dat niet tot de wereld behoort. Hoewel zwak naar het lichaam, scheen, met het afnemen zijner krachten, de geest vaardiger te worden en was het soms, alsof zijn gereinigde ziel worstelde om ontboeid te worden; en dan riep hij vaak in blijde verrukking uit: "O, die vrije, die soevereine genade! Mij, de grootste der zondaren, van zulk een. vervloekte stam: mijn vader een Amoriet, mijn moeder een Hethitische; mij, die het grootste monster was, dat de aardbodem betrad; mij, een hellewicht, een lasteraar, in één woord: een klomp van ongerechtigheid. Mij uitverkoren, van eeuwigheid geliefd, tot een toonbeeld gesteld van vrije genade, en dat alleen om 't eeuwig welbehagen! O, eeuwig wonder!"

Deze en dergelijke ontboezemingen had hij veel, en gewis, menigeen moest getuigen, dat het daar een voorportaal des hemels was.

Op zekere avond had hij vele van zijn vrienden om zich heen. Hij was bijzonder levendig gesteld en had voor ieder een woord: voor de bekommerden en vreesachtigen tot moedgeving; voor de meer verzekerden tot besturing. Dan was het vooral zijn woord: "Houdt u toch laag bij de weg; zorg, dat gij uw kleed van ootmoed en nederigheid niet bezoedelt; verheft u vooral niet op uw ontvangen genade en waakt tegen geestelijke hoogmoed, die de kanker is aan het leven des geloofs." Dan weer was het: "Houdt toch vooral uw voorgangers in ere en vergeet nooit ze in uw voorbede te gedenken; draagt ze in hun zwakheden, want ze dragen hun schat maar in een aarden vat, en vooral: hebt vurige liefde tot elkaar; draagt elkaars lasten en vervult alzo de wet van Christus."

Wanneer hij een poosje had gerust, begon hij weer en zei: "Nu, vrienden, mijn tijd kort op. Aardse goederen heb ik niet te vermaken, want die heb ik niet; toch heb ik in mijn testament mijn beschikkingen gemaakt omtrent hetgeen ik bezat. Ik heb mijn vrouw vermaakt aan mijn Bloedvriend, Die de erfenis aanvaard en mij beloofd heeft, dat Hij haar Man zou zijn; en mijn kind heeft Hij eveneens als het Zijne aanvaard, zodat beiden goed bezorgd zijn. En al het arme volk van God laat ik Hem gerust achter, want hun namen staan op Zijn heilige borstlap en zijn in Zijn handpalmen gegraveerd. En nu zullen wij ras scheiden, maar wij zullen elkaar weerzien, en dan, vrienden, zal ik met Mirjam samen op mijn trommel slaan. Dan gaan de zangers vóór, de speellied en achter, in liet midden de trommelende maagden, allen in witte klederen, met de palmtakken in de hand, de gouden harpen tokkelende. Dan zal de beminnelijke Koning eeuwig in het midden zijn, en dan..., ja, dan zullen wij ons hart aan Hem ophalen."

Wij zaten en stonden met tranen van blijdschap rondom zijn ziekenstoel, die terecht een predikstoel was.

Toen zat hij even stil en zei: "Laat me nu mijn laatste pijpje nog eens roken." Aan zijn begeerte werd voldaan; hij rookte met veel smaak en zei: "Wat al verkwikkingen voor een arm mens!"

Toen liet hij er op volgen: "Ja, eertijds was ik een slaaf van mijn pijp; later kreeg ik haar als een gift en een verkwikking uit de hand mijns Vaders."

Daarop deelde hij nog mee, hoe hij eens uit gebrek zijn pijpje missen moest en er bij bepaald werd, dat, wanneer het voor de Heere niet te gering was om hem een pijp en tabak te geven, het voor hem niet te gering moest zijn om de Heere er om te vragen. Hij bad om een pijpje, en al spoedig werd hem een grote zak tabak thuis gebracht. "Och!" zei hij, "al de weldaden, die mijn vriendelijke Verbonds-God mij in natuur en genade geschonken heeft, op te sommen, daar zal de eeuwigheid niet te lang voor zijn!"

Wij verlieten het huis des vredes, en menende voorgoed afscheid te nemen, zei hij: "Nog een weinig tijd; nu ga ik nog niet weg, maar 't zal niet lang meer duren."

Het was ook zo, hij bracht een geruste nacht door, en de slaap scheen hem geheel verkwikt te hebben. Hij kwam dus weer in zijn stoel te zitten, en toen wij tegen de avond weer rond hem heen gezeten waren, scheen hij meer inwendig werkzaam; althans, hij sprak weinig, en wat hij sprak, was niet meer tot de mensen.

Nu eens was het: "Op Uw zaligheid wacht ik, Heere!" Dan weer: "Welkom, dood! blijde bode!"

Een kort ogenblik scheen het, dat de vijand nog een laatste sprong op hem waagde, toen hij uitriep: "Weg, satan!"

Toen wenkte hij zijn vrouw en dochter. Hij kuste ze beiden teder en zei: "Nu ga ik heen, maar de Heere blijft. Hij zonk achterover en zei duidelijk verstaanbaar: "Amen!" En zonder de minste doodstrijd ontsnapte de ziel uit haar kerker.

Blijdschap en droefheid overmeesterden ons. De één zei: "Let op de vrome en zie op de oprechte; het einde van die man zal vrede zijn."

Een ander: "Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven."

Een derde: "O, men zou hier haast vergeten, dat men bij een sterfbed schreit."

Zijn nalatenschap, door de Heere aanvaard, heeft doen zien, dat het licht voor de rechtvaardige is gezaaid en vrolijkheid voor de oprechte, en dat zij, die de Heere vrezden, geen gebrek hebben.

Geen marmeren grafsteen dekt zijn kil gebeente; het rust in de schoot der aarde onder de groene zoden, totdat het bij het laatste bazuingeschal heerlijk zal verrijzen.